

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra psychologie

Bakalářská práce

**PSYCHOLOGICKÉ METODY AMERICKÝCH MISIJNÍCH
NÁBOŽENSTVÍ A JEJICH SROVNÁNÍ**

Vedoucí práce: PhDr. Jan Polivka

Autor práce: Michal Plos
Studijní obor: Humanistika
Forma studia: Prezenční
Ročník: 3.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

20. března 2010

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Polivkovi
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	5
-----------	---

NÁBOŽENSKÁ SPOLEČNOST SVĚDKOVÉ JEHOVOVI

1) Historická genese problému.....	7
1.1. Charles Taze Russell jako počtář a symbolický exegeta.....	7
1.2. Studies in the Scriptures.....	8
1.2.1. Okřídlený sluneční disk.....	9
1.3. Sionská Strážná věž.....	11
1.3.1. Kříž v koruně.....	12
1.3.2. Uctívání kříže a zednářské působiště C.T. Russella.....	13
1.4. Rutherfordova koncepce jako strukturovaný psychologický tah.....	15
2) Současné pojetí jednání Společnosti svědků Jehovových.....	17
2.1. Světový kritik.....	17
2.1.1. Poslední večeře Páně.....	18
2.1.2. Tradice.....	18
2.1.3. Zlo.....	20
2.1.4. Spása.....	22
3) Otázka aplikační vazby teorie na praxi.....	23
3.1. Aspekt teoretický.....	24
3.2. Aspekt praktický.....	25
4) Kontemplační a vyrovnávací fáze nauky Společnosti.....	27
5) Závěrečné shrnutí.....	30

KŘESŤANSKÁ VĚDA

1) Počátky dějin nervové patologie.....	32
1.1. Vlivy prostředí na psychiku v životě Mary Baker Eddy.....	32
1.2. Psychická podpora jménem Phineas Quimby.....	33
2) Uzdravující a jedinečná Věda.....	34
2.1. Psychologie paní Eddy.....	34
2.2. Brána k nebesům?.....	36
2.3. Věda, jako Kristův obor.....	37
2.3.1. Věda v motlitbě.....	37
2.3.2. Věda a lékařství.....	39
2.3.3. Výklad Písma.....	41
3) Závěrečné shrnutí.....	43
ZÁVĚR.....	45
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	47
SEZNAM PŘÍLOH.....	49
PŘÍLOHY.....	50
ABSTRAKT.....	56

Úvod

V práci budeme sledovat propagační metody dvou náboženských proudů s kořeny v devatenáctém století, *Náboženská Společnost svědkové Jehovovi* a *Křesťanská Věda*. Tyto proudy jsem si vybral z důvodu, že oba mají vzájemně kontrastní náplň učení, ačkoliv oba vycházejí z jednoho náboženského směru. Tím je křesťanství. Hnutí si však svými postoji nárokují Boží pravdu. Práce se snaží zachytit obecný psychologismus nauk, tedy psychologických metod náboženství, skrze publikace, v nichž se odráží vazby těchto hnutí na jedince (člena či potenciálního čtenáře) a zmíníme, jaká opatření bychom měli v rámci těchto metod pojmout.

Ve výzkumu prvního náboženského proudu se pokusíme analyzovat základy psychologických aspektů, se kterými se dnes tento proud potýká. Prozkoumáme zednářství Charlese Taze Russella v historickém kontextu, charakteristiku svědků Jehovových v soudobém kontextu, a v aspektech teoretických a praktických. Součástí této analýzy je přímá zkušenost se společenstvím svědků Jehovových, zanesená v kapitole čtyři.

Při zkoumání druhého náboženského proudu budeme vycházet ze života paní Mary Baker Eddy, psychologie nauky *Křesťanské Vědy*, a rozboru části knihy *Genesis*, které paní Eddy přisuzuje netradiční duchovní ráz.

Prve, než se zaměříme na vlastní problém, je třeba na začátek podotknout, jakým způsobem bychom měli u Společnosti svědků Jehovových sledovat tyto pojmy:

Řadový svědek – Klademe důraz na individualitu členů, v celém obsahu Společnosti. Po celém světě jsou lidé stejné víry jednotně zařazeni pod hlavičku: *Náboženská Společnost svědkové Jehovovi*.

Společnost, organizace svědků Jehovových – Nazíráme jako formální pojem hnutí, obecný, v celém rozsahu Společnosti. Pod tuto skupinu řadím nauku schválenou vedením Společnosti, kterou se skrze *Strážnou věž* představuje

okolnímu světu. Jak vedení, tak organizace, Společnost, jsou totožné a řadového svědka ovlivňují jen do míry jeho osobní loajálnosti, kterou nelze zobecňovat. O nauce rozhoduje určitý počet vybraných jedinců, kteří promlouvají za celou Společnost, potenciálně mohou rozhodovat i o jejím názvu. Tedy, vedení, nauka a formální stránka věci, jsou spolu neodmyslitelně spjaty a v této práci je pojmáme jako jeden celek.

Vypišme také znaky, kterými se sekta vyjadřuje. Tyto předpoklady vyhodnotíme v závěrečném shrnutí u hnutí svědků Jehovových:

- 1) Vůdce, který autoritativně vyžaduje naprostou oddanost.
- 2) Vyznání a hodnoty jsou v protikladu k vyznání a hodnotám převládající kultury.
- 3) Pocit výlučnosti skupiny, jež disponuje „pravdou“.
- 4) Zákonictví s množstvím pravidel a omezení.
- 5) Důraz na pocity a emoce.
- 6) Pocit pronásledování.
- 7) Strach ze sankcí a trestů za neposlušnost.
- 8) Tajnůstkářství.
- 9) Odpor proti duchovním církve.

Biblické citace, pro jednotu v celém rozsahu práce, a dále pak pro jednotu citovaných veršů s citacemi v knize *Věda a zdraví s klíčem k Písmu* od paní Eddy, uvádíme z překladu *Bible kralické*.

V *Závěru* práce se pokusíme popsat rozdíly a shody metodických přístupů přímo v kořeni obou náboženských proudů C. T. Russella a M. B. Eddy.

Náboženská společnost Svědkové Jehovovi

1) Historická geneze problému

1.1. Charles Taze Russell jako počtář a symbolický exegeta

Vylití „ducha doby“. Takto by se dal charakterizovat způsob psychologismu devatenáctého století, který doslova probudil touhu jednotlivců i společností projevit svou individualitu navenek a zapojit se do celosvětového dění. Byla to čas nazírání dosud netradičních vazeb mezi člověkem a světem. A to nejen v technice, ale i v náboženských proudech. Dochází k velkým sociálním změnám, jak v Evropě, avšak též i na americkém kontinentu. Výrazy jako „Sionismus“, „Nový Sion“, „Spasitel“, „návrat Krále“, apod. jsou podpůrnými sloupy náboženského zření. Mnoho lidí očekávalo obrovské změny a dosud neočekávané procesy v dějinách lidstva. Pět let před přechodem do nového století byl tento scénický výjev prakticky na spadnutí.¹

Souhra a myšlenkový charakter doby přivedl na konci 19. století dva evropské hermetiky Edwarda George Bulwer-Lyttona (1803-1873) a Paschala Beverly Randolpha (1825-1874)² právě do pensylvánského města Philadelphia. Ti zde založili první severoamerickou novorosekruciánskou loži. Posléze, sdružování menších kroužků tohoto rázu nebylo výjimkou.

Vliv dobového napětí pocítil i Charles Taze Russell (1852 - 1916), narozen v pensylvánském Allegheny. Vznikání a zanikání dohadů o Russellově zednářské příslušnosti je důležitou otázkou i v dnešních dnech. Zdali patřil k nějakému lóžovému odvětví, nebo byl jen „sběratelem“ symbolů, souvisí už s detailním rozbořem obsahu jeho nauky. Tu je třeba podrobně srovnávat nejenom se zednářským iniciačními stupni, zejména yorského ritu, ale i se spisy novorosekruciánského hnutí a spolků, které se tehdy v jeho okolí vyskytovaly,

¹ Srov. REMEŠ, P. *Svědkové Jehovovi*. Praha: Oliva, 1995. s. 4. ISBN 80-85942-03-8.

² NAKONEČNÝ, M. *Novodobý český hermetismus*. Praha: Vodnář, 1995. s. 13 - 14. ISBN 80-85255-85-5.

neboť je velmi pravděpodobné, že se členy novorosekruciánské lože mohl Russell spolupracovat.

My bychom se však pokusili sledovat problém, který vznikl okolo Russellova zednářství, z hlediska symboliky na titulech jeho děl. Neboť se domnívám, že Russellova náboženská psychologie je prvotně spjata se symboly, které s odvětvím rosekruciánského hnutí souvisí.

Organizace svědků Jehovových i současná *Lože č. 45, Velké pittsburské zednářské centrum*³ (postavené přímo naproti Russellově pomníku) tvrdí, že nebyl členem zednářského bratrstva. Organizace svědků Jehovových, aby mezi řadami jejích členů nevznikaly pochybnosti o správnosti následnictví C. T. Russella J. F. Rutherfordem, pro jistotu ve své publikaci *Hlasatelé Božího království* nepřehlédnutelnou pomníkovou zmenšeninu Velké Pyramidy s vrytým křížem v koruně a nápisem Bible Students, záměrně nezobrazuje. Té postačuje jen fotografie Russellova ještě menšího pomníku stojícího za pyramidou. Vidíme, že obě společnosti nemají zájem diskutovat o spjatosti C. T. Russella se zednářskou tematikou.

1. 2. *Studies in the Scriptures*⁴

Začneme problémem Velké Pyramidy, jíž se Russell věnuje hned v prvním díle obsáhlé šestidílné životní práce *Studies in the Scriptures*. Russell byl přesvědčen, že v jejích útrobach se skrývá tajemství Božího projevu v průběhu věků, a že lze na základě její konstrukce vypočítat příchod Spasitele. Nákresy a měření, které prováděl v chodbách pyramidy, mají ráz zednářských prací. Šlo mu o výpočty, kterými podkládal svou teorii o nadcházejícím zlatém věku.

Podle poznatků a jistých průpovědí C. T. Russella v díle *Studies in the Scriptures* je prokazatelné, že používá zednářskou terminologii, podloženou metaforickými výklady. Pro důkazy budeme citovat z knih *Studies in the Scriptures* se zvýrazněnou zednářskou terminologií:

³ Logde 45, The Greater Pittsburgh Masonic Centre.

⁴ Vzhledem k nepřeloženému názvu do češtiny uvádíme proto originální anglický název.

„Kristus Ježíš byl „počátkem“, „hlavou“, „vrcholovým kamenem“, „hlavou úhledného kamene“ této veliké konstrukce, která je ještě započata; a v harmonii s liniemi a úhly vrcholného kamene musí být každý spodní kámen postaven (usazen, zasazen).“⁵

„Písma nás informují o tom, že Nebeský Otec je pramenem slavného duchovního **Chrámu**. V něm, a skrze kterého svět lidí má privilegium přijít k tichosti, k usmíření s ním. V Písmech můžeme vidět ideál **velkého Architekta** v úctě k jeho chrámu – že ideál veškerenstva byl reprezentován v osobě našeho Pána Ježíše Krista, **úhelného (zakládajícího) kamene** a „**vrcholového**“ kamene, „**položeného v Nebesích**“.⁶

Ježíš Kristus počíná a završuje stvoření veškerenstva jako úhelný a vrcholový kámen. Měřítka harmonie v Russellově pojetí je zásadně určeno hodnotami linií a úhlů vrcholového kamene, jenž musí být podložen stejně přesně otesanými kameny tak, aby stavba byla pevná a nezhroutila se. Poslední kámen svým označením „vrcholový“ naznačuje, že jde o ten jediný a konkrétní kámen na vrcholu celé stavby. V našem případě alfa je kámen počáteční, úhelný, omega je kámen vrcholový. To odpovídá Kristovu „*Jáť jsem alfa i omega, počátek i konec...*“⁷ všeho stvoření. Tímto rozbořením nakonec zřídíme, že stavbou je pyramidální tvar.

1.2.1. Okřídlený sluneční disk – Na titul knih *Studies in the Scriptures* symbol okřídleného slunečního disku Russell nechal tisknout teprve od roku 1912. Symbol byl používán i Teosofickou společností, jejímiž zakladateli byli Helena Petrovna Blavatská, Henry Steell Olcott a William Juan Judge. Stalo se

⁵ RUSSELL, C. T. *Studies in the Scriptures I.* „Christ Jesus was the "beginning," "the head," "the topstone," the "chief (upper) corner-stone" of this grand structure, which as yet is only commenced; and into harmony with the lines and angles of the top-stone must every understone be built.“. s. 242. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.biblestandard.com>>

⁶ RUSSELL, C. T. *Studies in the Scriptures V.* „The Scriptures inform us that the Heavenly Father is preparing a glorious spiritual Temple, in and through which the world of mankind is to have the privilege of coming. to at-one-ment, reconciliation with himself. We see in the Scriptures the great Architect's ideal in respect to this temple--that the ideal of the whole was represented in the person of our Lord Jesus Christ, its chief corner stone, and "top-stone," "laid in Heaven." s. 231- 232. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.biblestandard.com>>

⁷ *Bible Kralická*. Česká biblická společnost, 1991. Zj. 22:13.

tak roku 1875 v New Yorku. Blavatská také v roce 1875 pobývala ve Philadelphii. Spolek byl podřízen autoritě řádu Rosekruciánů.⁸ Již ve *Strážné věži* vydávané roku 1912 se mimo přijetí tohoto symbolu Russell uchyluje, vedle posuzování katolického a protestantského srovnávání, i k posuzování východních nauk, jako je hinduismus, „mohamedáni“ jak sám Russell nazývá, Japonsko, Čína a mnoho dalších východních aspektů.

Uvedme příklad. Ve *Strážné věži* z dubna roku 1912 odpovídá Russell na otázku: „*Jaký je postoj pohanstva k misionářům a ke křesťanství a jaké jsou vyhlídky zahraničních misí k podpoření sebe sama?*“ Odpověď zní: „*Orientálci jsou pozoruhodně tolerantní ke všem náboženstvím, ale jsou často zmateni misionářskou konkurencí a opozicí křesťanských denominací.*“⁹ Podle dosavadních zpráv můžeme vyvodit, že se Russell zdržoval jen na území Spojených států. Odkud tedy vzal znalosti ze zkušenosti, aniž poznal země východu? Musel se s někým setkat. Věhlasným spiritistou a prostředníkem, který v době 19. století studoval právě tyto východní nauky a pobýval přímo v dané lokalitě, byla H. P. Blavatská. Před rokem 1912 zmínky o jiných náboženských systémech ve *Strážné věži* nenacházíme.

Vyobrazení na titulu Russellových knih *Studies in the Scriptures* odpovídá obecnému hermetickému symbolu, jakým je egyptský emblém okřídleného slunečního disku.¹⁰ Okřídlený disk v egyptské mytologii znázorňuje božskou trojici Osiris, Horus a Isis.

Organizace svědků Jehovových naproti tomu dnes tvrdí, že okřídlený disk je nákresem, strukturovaným podle textu biblické knihy Malachiáš 4:2. Ovšem biblická exegetika a symbolika obecně vyžaduje tradici, aby se správně pochopil význam veršů či kapitoly. Je tudíž mizivá pravděpodobnost ba přímo nemožné, že by Russell sám od sebe, a to navíc a priori, jen na základě pouhého textu knihy

⁸ SPRINGMEIER, F. *The Watchtower and The Masons*, Portland: b. n., 1990. s. 122.

⁹ *Watch Tower*. April 1912. s. 136. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.ctrussell.us>>

¹⁰ V 19. století se používal nespočet různých symbolů, většinou ku škodě původních nauk, v nichž tyto symboly hrály samostatné klíčové úlohy.

Malachiáš 4:2, dospěl k naprosto totožnému vyobrazení, jakým je egyptský symbol trojice: Osiris – Horus – Isis, neboli symbolu slunce.¹¹

Obhajoba organizace svědků Jehovových v tomto případě je zcela neadekvátním zdůvodněním Russellova symbolického projevu, protože biblický popis Malachiáše je velmi obecný, neurčitý a strohý, abychom z něho mohli vyvodit přesný geometrický tvar okřídleného disku. Jde totiž o to, odvést pozornost od Russellovy spojitosti se skupinami, které organizace označuje za „satanské“. Bojí se, aby nebyla odhalena jako světská. Není tedy vhodné, aby se zejména řadový člen nedověděl něco více, než bylo uveřejněno. Společnost ráda používá příhodný odrazující název, aby potenciální zájem pro studia těchto skupin, kolem kterých se Russell pohyboval, znemožnila či alespoň s představou „hrůzné bestie“ co nejvíce omezila.

1. 3. Sionská Strážná věž

Vydávání časopisu *Strážné věže* začalo 1. července roku 1879. Do roku 1909 nesl titul název *Sionská strážná věž a zvěstovatel Kristovy přítomnosti*.¹² Rokem 1910 se ustálila změna názvu na *Strážná věž a zvěstovatel Kristovy přítomnosti*.¹³ Počínaje rokem 1940 až do současnosti je časopis znám pod názvem *Strážná věž ohlašující Jehovo království*.¹⁴

I přes změny názvu *Strážné věže*, zůstal výkres i se všemi zobrazovanými symboly na titulní straně do Russellovy smrti roku 1916, nezměněný.

Symboly, mají za úkol proměnit vnitřní povahu člověka a ztotožnit jeho ducha se zobrazovanou proporcí nazíraného obrazu tak, aby pochopil, co je podstatou

¹¹ Nákres okřídleného disku v teosoficko-teurgických esoterních společenstvích byl nezbytným doplňkem při magických obřadech. Jak už předsláno, 19. století však bylo přímo zaplněno takovými různými symboly, takže v tomto případě nelze fakticky usuzovat, že by Russell provozoval ostrou evokační magii.

¹² *Zion's Watch Tower and Herald of the Christ Praesence*

¹³ *Watch Tower and Herald of the Christ Praesence*

¹⁴ *The Watchtower Announcing Jehovah's Kingdom*

reality, kterou daný symbol zobrazuje.¹⁵ Věnujme se tedy symbolům na titulu časopisu *Strážné věže*.¹⁶

1.3.1. Kříž v koruně - Je snad nejnámějším symbolem nacházejícím se na levé straně *Strážné věže*. Naprosto totožný symbol je nejvyšším stupněm zasvěcení zednářského yorského ritu, v řádu templářských rytířů, odpovídajícímu 33. stupni ritu skotského.¹⁷ Nad ním, už je jen vševidoucí oko. Vyobrazení je propojením a zároveň sjednocením jednotlivých nižších řádů yorkského ritu.

Kříž, zasazený do koruny, je barvy rudé a patří do řádu růžového kříže.¹⁸ Kříž, který zvýrazňuje podklad celého symbolu na levém rameni zednářského kružidla patří do řádu maltézských rytířů.¹⁹ Ve svých čtyřech rozích symbolu řádu templářů, nese heslo *In hoc signo Vinces - v tomto znamení zvítězíš*.

Helmice berla, meč a píka v pravém rohu *Strážné věže*. Symbol templářského činu, který byl v minulosti jednou z ctností při výpravách do svaté země. Totiž, že chránili výpravy a poutníky na cestě do Jeruzaléma.

Levá i pravá strana spolu s oběma symboly a nápisem *Strážná věž*, je jakousi pevnou ocelovou vstupní branou do prostředí, které vyplňuje zbytek titulní plochy. Začneme od zdola. Vidíme rozbouřené moře a skálu, na níž maják, osvětluje toto moře, stojí.

Rosekruciánská nauka k těmto vyobrazením praví, že pevná skála v rozbouření moří se i přes nárazy nepohne.²⁰ Maják svítí na cestu bloudícím, kteří jakoby sami byli v těchto rozbouřených vodách, či sami jakoby byli vnitřně zmateni v nepřehledných hlubinách chaosu.²¹ Sám Russell toto naznačuje v krátkých průpovědkách pod rámcem celého vyobrazení. „*Po zemi úzkost národů ve zmatku: moře a vlny (nepokojné, nespokojené) bouřlivé...*“. Pevnost či hrad je

¹⁵ Srov. WEINFURTER, K. *Ohnivý keř: odhalená cesta mystická*. Jablonec nad Nisou : Psyché, 1992. s. 78. ISBN 80-85278-09-X.

¹⁶ Viz Příloha I.

¹⁷ *Order Knights Templar*. Viz Příloha II

¹⁸ *Order Red Cross*. Tamtéž.

¹⁹ *Order Knights Malta*. Tamtéž.

²⁰ HARTMANN, F. *Symboly rosikruciánů*. Horus, 1992. „Skála v rozbouřeném moři. Nápis: *NON COMMOVEBITUR*“, s. 36

²¹ HARTMANN, F. *Symboly rosikruciánů*. Horus, 1992. „Maják osvětluje rozbouřené moře. Nápis: *ERRANTIBUS UNA MICAT*“, s. 36

útočištěm pro uprchlíky, kteří našli světlo majáku a usídlili se uvnitř zdí, a zde pak očekávají příchod Krista.

Postupujeme-li dále nad vrchol věže majáku, vidíme mraky a blesky sjíždějící dolů k zemi. Symboly rosekrucianů praví, že spravedlivý i ten, který ví kam směřuje, těm se dostane Božího světla (jako záblesk v mysli).²² Blesk je projevem Božím, který také hrozí, otrásá a varuje. Russell přemýšlel nad koncem věků, kdy ti, kteří věří v Krista budou vzkříšeni. Rusellova průpovídka pokračuje: „*pro síly nebes musí se otřást...*“.

A konečně sluneční úsvit s ostrými paprsky, vycházející za obzorem vzdáleného kopce zprava, z Kristovy strany. Symbol nového nebe a nové země. Nadcházející zlatý věk. Russell dokončuje: „*Když tyto věci začnou přicházet, pak je znát, že Království Boží je nadosah.*“

1.3.2. Uctívání kříže a zednářské působíště C. T. Russella - Utrpení a vykoupení. Kristus na kříži není žádnou modlou, ale kardinálním symbolem, který vyjadřuje jeho pád a současně naplnění vítězství svrchovanosti skrze všech šest světových stran. Kristus je umučen jako ten nejchudší člověk na světě, který kromě bederní roušky nemá nic. Stvoření, alfa a omega, počátek i konec, je projevem svrchované moci, kterou Otec daroval svému jedinému Synu. Lidské svědomí pro upřímnou velikost tohoto činu o Kristu vypovídá jednoznačně - prolitá krev ve vlastním Příbytku.

Proto symboly, stále připomínky poslední večeře Páně, procesí, slavení Vánoc a v neposlední řadě kříž, jako znamení vlády a vítězství nad neuspořádaným chaosem. C. T. Russell si byl vědom symboliky kříže v koruně a v naději vytrvale očekával Krista, jako Spasitele všeho tvorstva, ovšem pojetí ne jako Krále a Kněze, ale jako bitevního Vůdce v pojetí judaistickém, který povede bitvu proti zlu, respektive okupantům „země“, rozzuřenému „draku“. Toto je patrné i v dnešním pojetí nauky svědků Jehovových, kteří Krista očekávají v podobě Michaela, vůdce nebeských vojsk. To celé se zdůvodňuje biblickým veršem:

²² HARTMANN, F. *Symboly rosekrucianů*. Horus, 1992. „Mraky, z nichž šlehl blesky. Nápís: *LUX RECTO FATUMQUE NOSCENTI*“. s. 38.

„...s hlasem Archanděla...“.²³

Kombinace kříže v koruně s dalšími významnými symboly na titulu periodiky *Strážné věže* není pouhou formální náhodou. Zednářské učení ritu skotského se nestrání žádnému náboženskému proudu, ale přijímá je všechny, bez ohledu na vyznání. Každý člen může mít svou víru, v loži je však uznáván *Velký Architekt* vesmíru, který není v rozporu s osobní vírou člena lože. Tedy ani v rozporu s církevní spiritualitou.²⁴ Podstatné je, že vesmír Někdo utřídil, v případě zednářských vyobrazení, pomocí kružidla a přesného rozvrhování.

Velký Architekt, který je základním vzorem a předpokladem pro vykonávání lóžových prací, se v Russellově pojetí vykytuje ovšem v podobě biblického Boha. Toto pojetí je naprosto shodné s učním yorského ritu, neboť hodnota řádů zde, je symbolizována kříži a na rozdíl od ritu skotského, uskutečněna pojmenováním specificky křesťanského charakteru.

Po těchto zkušenostech můžeme říci, že C. T. Russell nebyl jistě pomateným „sběratelem symbolů“ ba naopak, zajímal se o jejich obsah a význam přijatých informací studoval. Zde vidíme Russellovu psychiku úzce provázanou s linií vztahů jeho osobní víry, přijaté terminologie a nauky, to vše „heraldicky“ projevené v symbolice. Zednářské bratrstvo však své přijaté členy neodhaluje pod záštitou přísahy, takže tuché mlčení této společenské sekce znemožňuje s absolutní jistotou říci, že se hlásil k zednářským řadám. Ovšem okolnosti jeho působení, zvláště pak hrob se zednářskými symboly na zednářském hřbitově naproti zednářské *Loži č. 45*, jeho přednášky v zednářských prostorách a hlásání sionistických představ fyzického státu Jisrael, nasvědčují, že do zednářských myšlenek tehdejší doby neměl skutečně daleko. A zdali skutečně patřil k novorosekruciánskému kruhu, jak předesláno, je už otázkou pečlivého srovnávacího studia, co do vnitřního obsahu jeho díla v celém rozsahu publikací.

²³ *Bible Kralická*. Česká biblická společnost, 1991. I Tes. 4:16.

²⁴ Srov. LÓŽE SVOBODNÝCH ZEDNÁŘŮ NÁROD Č. 1 V OR: PRAHA. Otázky a odpovědi. „Proč nenávidíte církev?“ [online] Dostupné na WWW: <<http://www.lnarod.cz/>>.

Zájem jak organizace svědků Jehovových, tak i samotného zednářského bratrstva je, aby jedni s druhými spojováni nebyli. Jistě na druhou stranu víme, že Russellovou autoritou byla Bible se stálým odkazem na milosrdného Boha v pojetí výkladu, který se blížil kabalistické metodě. Podobu této struktury výkladu ortodoxního nádechu používá organizace dodnes, aby obhájila svá tvrzení, s příhodným psychologickým přídomek – pravidelný duchovní pokrm.

1.4. Rutherfordova koncepce jako strukturovaný psychologický tah

Celý proces Russellova snažení byl přetřat přímo v jeho liberálních vazbách²⁵ a nahrazen zdánlivě teokratickou vládou J. F. Rutherforda. Za Rutherfordova života, řekl bych, začíná zcela odlišná etapa Badatelů Bible.²⁶ Organizace již není tím, čím bývala. Původní Russellovo sdružení Badatelů Bible končí. Výhodná restrukturalizace společnosti, odstraňování symbolů a vánočních tradic, jako pohanských přežitků, rčení o tom, že svědkové nejsou součástí světa, utváření třídy „věrných a rozvážných otroků“ vyvolených mezi 144 000, započala zcela novou formu organizace, která už se tehdy od svého předchůdce oddalovala.

Aby Rutherford mohl převzít výhodnou vládu nad společností, vyčlenil „nehodící se“, a pak „svedl mnohé“. Neboť za jeho působení v prvních patnácti letech název *Badatelé Bible* zůstává sice stejný, zato však se mění obsah a vnitřní kritéria Společnosti.

Ti, kteří si udrželi původní název i Russellovu nauku až do současnosti, po jeho smrti tzv. „Russelité“, jsou dnes známi pod názvem *Associated Bible Students*.

Společností se neobešlo beze změny, která do něho přišla zvenčí, skrze člověka, který měl své ambice a plány. Každý je odpovědný sám za sebe, a v tomto případě také jedná. Ale je také odpovědný za druhé členy, ve větší či menší míře. Sám stojí před rozhodnutím, jak naložit s danými svěřenci.

²⁵ Srov. REMEŠ, P. *Svědkové Jehovovi*. Praha: Oliva, 1995. s. 10 - 11. ISBN 80-85942-03-8.

²⁶ *Svědkové Jehovovi: Hlasatelé božského království*. New York: b. n., 1993. s. 155 - 156.

Společenství nesmí přijít o své ideály, aby se nezhroutilo. Vhodné textové aplikace a logické obraty postačí k uspokojení neklidu tápajících členů.

V případě svědků Jehovových řetězec nesmyslných argumentů započal právě vedením J. F. Rutherforda. Rozjetý vlak s nákladem velkého množství nápadných, přesto „neviditelných“ problémů, už se nedá tak snadno zastavit. Z tohoto důvodu je dnes třeba, aby nápravné „světlo“ přicházelo postupně a dodalo tak pocitu, že závěry Společnosti byly, jsou a budou vždy otevřené a přesto v souvislosti s historickou kontinuitou, pravdivé. Vedení organizace si uvědomuje, že svědků Jehovových je po celém světě až příliš mnoho, než aby veřejně uznalo zásadní chyby „druhého prezidenta Společnosti“. Postup metodiky při zahalování chyb minulosti musí být velmi pomalý, tak aby jedinec nepojal podezření, že se stal součástí proměnlivého procesu. Soudím, že tato metoda závisí na generačních rozdílech. Pokud vymře stará generace, v tomto případě svědků Jehovových, pak je možné popřít minulost a nahradit ji novými logickými argumenty tak, aby se postupně zahlazovaly stopy generací starších, a aby generace nové v historii svědků Jehovových příliš nestudovaly.

Vedení organizace svědků Jehovových je pečlivě srozuměné s těmito nedostatky, proto i publikace Společnosti *Hlasatelé Božtího království* je psaná tak, aby nevzbuzovala podezření, že skutečnost na jejích stránkách je zkreslena. To, co je z historie veřejně známé, je buď sepsáno zdánlivě logicky znějící obhajobou,²⁷ a nebo jsou skutečnosti pospány velice obecně a v podobě strohých odstavců. To podstatné a kontroverzní, co stojí jakoby za informací, se již „neříká“.

Aby se dokázalo, že pastor Russell byl tehdy významnou osobností na území Pensylvánie, byly v této knize k vyobrazení části Russellova pomníku otisknuty i útržky novinových titulků.²⁸ Další a důležitá část pomníku, zmenšenina Velké Pyramidy, byla však už záměrně potlačena. Na otázku možné kritiky, proč organizace nezobrazuje i tuto část Russellova pomníku, je jistě připravena se

²⁷ Srov. *Svědkové Jehovovi: Hlasatelé božtího království*. New York: b. n., 1993. s. 65 - 89.

²⁸ Tamtéž, s. 64.

hájit, že Velká Pyramida byla již zobrazena na straně 200 též knihy a není proto zapotřebí dalších důkazů, které pro víru svědků Jehovových nemají význam.

Zjišťujeme, že informace podané v této knize nás nemohou uspokojit co do faktu, protože nám v žádném případě širší problematiku věci nesdělují. Pro krytí závažnějších témat kniha s oblibou používá již zaběhlých a výrazných slov, které ovlivňují samozřejmě i myšlení řadových svědků. Ti pak při dialogu tato slova používají. Prakticky celá kniha je strukturována tak, aby snadno obešla případné nesrovnalosti.

Organizace radí číst nejlépe časopisy a brožury vydávané Společností samotnou. Aby se mezi řadovými svědky nerozšířila možnost větší četby „světské literatury“, jak s oblibou říkají, je zapotřebí podat hlášení vedení v celém světovém rozsahu Společnosti, že „světská literatura“ má tendence být pod vlivem pohanských nauk či ateistických názorů i Satanových praktik. Pokud tedy svědek Jehovův čte jen literaturu Společnosti a nemá možnost srovnání, jak jazykového, tak i jiného situačního pohledu, bude se domnívat, že *Strážná věž* podává vždy to správné a osvětlené skrze vedoucí sbor.²⁹ Je to pokrm, který nám Bůh dává, abychom mu byli stále věrni. Otázka zní: Dává nám ho však Bůh sám nebo jen výbor vybraných lidí z Brooklynu?

2) Současné pojetí jednání Společnosti svědků Jehovových

2.1. Světový kritik

Dvakrát měsíčně se v časopisu *Strážná věž* setkáváme s názory organizace. Má skutečně až takové výsadní právo, že je schopna pravdivě reflektovat realitu s pomocí postupného zjevování Božího „světla“? Způsobem jakým se organizace takzvaně vyhraňuje proti světu, i přesto, že zůstává součástí jeho dění, dává nám tak nevědomě najevo, že návrat ke společenství prvních křesťanů, jak hrdě hlásá, je v tomto rámci poněkud zavádějícím faktem.

²⁹ Srov. FRANZ, R. *Krise svědomí*. Praha: Návrat domů, 1998. s. 37. ISBN 80-85495-80-5.

Sami svědkové například o knize *Co Bible doopravdy říká* tvrdí, že je ten nejlépe strukturovaný a revidovaný výklad biblických textů z celé světové exegeze Písma Svatého. Název samotného titulu „doopravdy“ není však ve své podstatě relevantní, jde pouze o „reklamu na příště“. Podívejme se na klíčovou psychologii jednostranného „světla“ organizace.

2.1.1. Poslední večeře Páně - Koná se na počest našeho Pána Ježíše Krista jednou ročně, a to vždy o Velikonocích. Začíná se proslovem některého ze starších sboru. Svědkové si poté předávají nejprve talíř s nalámanými kousky nekvašeného chleba, za nímž hned následuje sklenička naplněná červeným vínem, symbolizující kalich s krví. Jen ten, kdo se cítí být vyvolen do třídy 144 000 věrných a rozvázných otroků, kteří budou s Kristem vládnout v nebesích, si může ukousnout z nekvašeného chleba a napít červeného vína - *nová smlouva*.³⁰ Nikdo z členů plzeňského doubraveckého sboru, mezi nimiž jsem byl přítomen, chleba ani vína neokusil.

V této rovině bych podotknul takový psychologický aspekt věřících členů. I přes velký povznášející pocit z *Pánovy večeře* v pokušení okusit tělo Kristovo, převládá jejich pokora.

Pokud srovnáme „liturgické jednání“ svědků Jehovových a katolíků, je na místě podotknout, že v katolické církvi přijímání chleba a dokonce někdy i vína je laickými věřícími na denním pořádku. U svědků Jehovových jde spíše o nepsanou členskou disciplínu, pokoru a jakousi zdrženlivost k pomýšlení nad vyvoleností.

Pokud by si svědek přeci jen chléb vzal, na jednu stranu by šlo o vystoupení z rovnocennosti sboru, na druhou stranu i o jakousi obavu z následného zviditelnění. Snad i z důvodu, že by jeho činem byl překročen limit 144 000, nebo že si není zcela jist svým pocitem.

2.1.2. Tradice - Nauka Společnosti ráda odmítá tradici, či národní zvyky, jako jeden z mnoha pohanských přežitků v církvích. Zejména v církvi katolické. Katolická církev je schopna zahrnout jakoukoliv tradici, aniž by poškodila sebe sama a věrouku, kterou učí. Důraz na odmítání a věhlasného protestování proti

³⁰ Srov. *Co Bible doopravdy říká?*. New York: b. n., 2005. s. 206 - 208.

tradici a pasivního napravování katolické církve, je ze strany Společnosti neadekvátní a to už vůči Bibli samotné. V tomto případě se dopouští dvou chyb.

První chyba, že odmítají tradici, aniž by reflektovali svou Společnost zevnitř. Jakou má náplň a proč vůbec existuje a na jakých pilířích stojí. Tradici však také, jako každé jiné společenství, nepostrádá, neboť *Pánova večeře*, vykonávána již po jedno století, je v rámci Společnosti jistou tradicí. Dále i mezinárodní a oblastní sjezdy, úterní studium knihy v přesnou hodinu, teokratická škola ve čtvrtek v přesnou hodinu, postávání na nádraží, konání služby dům od domu. To všechno se stává tradicí, i když společenství stále trvá na tvrzení, že víra na tradici nestojí. Přitom stále opakují, že víra bez skutků je mrtvá. Pokud by byla víra bez skutků mrtvá, byla by mrtvá celá nauka, tudíž i mrtvá celá jejich „nepřiznaná tradice“, dokonce celá Společnost, neboť i přes vzdorovitý odpor a antipatický vztah proti čemukoliv, co je církevní či světské, jako organizace samotná stojí právě na tradici. A nejen v tomto smyslu. Příkladem může být i projev ztvrzený fotografiemi afrických, asijských či španělských žen a mužů v tradičních krojích vyobrazovaných v časopisech.³¹

Druhá chyba, mluví sama za sebe. Kritika odlišného a něčeho, co se jeví jako jiné, je z hlediska organizace snadná. Ovšem pokud se podíváme na samotnou organizaci a její historický průběh, zjistíme, že ona sama právě zakrývá své nedostatky a plánované praktiky hierarchizace J. F. Rutherforda, prezidentů a viceprezidentů Společnosti, výborů a brooklynského vedení celého světového dění na scéně svědků Jehovových, které se táhnou až do dnešních dob. Je dost zajímavé, že sám Rutherford stál v čele Společnosti celých 25 let. Tímto tak organizace nerespektuje jedno z Ježíšových kázání, které si svědci Jehovovi i přesto rádně uvědomují: „*Nesudtež, abyste nebyli souzeni.*“³²

Pokud chtějí svědkové Jehovovi patřit mezi pravé následovníky Krista, neměli by mít výhrady ke světovému dění. Oni však dění neposuzují, ale odsuzují. Svědkové se hájí výtahy z biblických veršů, že pokud jsou oni praví následovníci

³¹ *Probud'te se!*. 22. července 2003. s. 15.

³² *Bible Kralická*. Česká biblická společnost, 1991. Mat. 7:1.

Krista, mají klíč k vidění toho, co se na světě děje. Tudíž, pokud je jisté, že Satan vládne tomuto světu, musí se proti němu vznést patřičně kritická tvrzení. A to taková, která upozorňují na nedostatky, z nichž je podle organizace patrné, že Satanův vliv učinil z katolické církve falešné křesťanství.

Všechny opaky, které svědci Jehovovi konají, jsou projevem zažitého ješitného vzdoru organizace. Má to své opodstatnění. Striktní odlišenost od toho, koho kritizují, neboť ten koho kritizují, je pod vlivem světských či Satanových mocností, ať už dobrovolně či nedobrovolně. Katolická církev zobrazuje Krista jako muže s plnovousem a dlouhými vlasy, organizace ho zobrazuje jako muže s krátkým pěstěným vousem a krátkými vlasy. Mučící nástroj netvoří dvě břevna, ale pouze jeden kůl. Na obrázcích Společnosti není zobrazena „rána“ Kristova, ale přinejlepším krvavé šrámy z obou stran hrudi. Velikonoce jsou u nich považovány ne za „Velikou noc“, ale za „Památnou Slavnost“. Jedná se o psychologické aspekty pro podtržení důrazu, že klíč k Bibli je ve správném pochopení Písma a jeho slovních výrazů (např: problematika *Xylon* a *Stauros*)³³, jejichž fyzickou i metafyzickou nuanci chápe jedině a doopravdy organizace. Pozoruhodným faktem však je, že díky častému rozboru Písma a jeho myšlenkové revize dochází ze strany Společnosti k odhalování některých pojmových nesrovnalostí nedbale definovaných v jiných náboženských skupinách (např: *duše* umírá a *duch* se navrácí k Bohu)³⁴.

Tyto odlišnosti mají svůj důvod, vtiskují se totiž do podvědomí čtenáře. Pokud svědek zkoumá něco kontroverzního, klade důraz na odlišnost a vyhraněnost svého přesvědčení vůči přesvědčení jinému, aniž by toto jiné přesvědčení předem poznal. Soudí tak říkajíc „od zeleného stolu“.

2.1.3. Zlo - „*Aj, já kladu před vás cestu života i cestu smrti.*“³⁵ Psychologie myšlení svědků Jehovových nejlépe zachycuje pojetí zla a jeho činitele, antikrista.

³³ Srov. *Co Bible doopravdy říká?* New York: b. n., 2005, s. 204 – 206.

³⁴ Srov. *Písmo Svaté: překlad nového světa.* New York: b. n., 1991. Oddělení: Biblické náměty k rozmlouvám.

³⁵ *Bible Kralická.* Česká biblická společnost, 1991. Jer. 21:8.

Podívejme se, jakým způsobem se interpretují biblické pojetí pádu člověka a zla. Může Satan ovládat zemi, když stvoření je dobré?

*"A řekl jemu: Toto všechno tobě dám, jestliže padna, budeš se mi klaněti."*³⁶ Ze způsobu příkladu je patrné, že Zlý má v moci mysl člověka, nikoliv svět jako přírodu. Pokud antikrist ovládá mysl člověka je schopen nabídnout Kristovi všechna království světa. V exegezi svědků rozeznáváme jakýsi manicheismus, kdy proti sobě na jedné straně stojí dobro, pod záštitou Boha, a na straně druhé, zlé síly, v čele se Satanem. Teorie o zlu není však ontologicky absolutní, ale ontologicky dočasná. Organizace se domáhá Boží spravedlnosti a věří, že Satanova vláda pomine poslední bitvou v Armagedonu. Tehdy se ukáží praví ctitelé Boha, kteří kráčeli v jeho šlépějích, respektive úzkou stezkou pravého uctívání. Špatný vliv v křesťanství je z pohledu organizace bezohledně centralizován do svatého díla Ďáblova. Bůh má na světě své věrné služebníky a Satan se projevuje skrze vládnoucí instituce světa. Podle organizace, Církev s vládou spolupracuje a jelikož Satan nabízel Kristovi všechna království, pak z důvodu toho je právě ona tou nevěstkou dlící na sedmihlavé sani s deseti rohy.³⁷ Nevylučují však, že by z církve nemohl někdo „procitnout“ a vydat se na cestu pravdy. Pokud je tedy někdo věřícím a hlásí se ke katolické církvi, pak je také součástí Satanových machinací světové „nadvlády“, která se navíc vyžívá v hierarchii.

Satanův literární duch zejména pak vhodně působí v teologických publikacích, které jsou samozřejmě v rozporu s učením organizace, aby odvedl pozornost od pravého uctívání. Pokud jsou knihy neutrálního rázu, organizace mluví o publikacích světských či s nádechem pověr.³⁸

„Vcházejte těsnou branou; nebo prostranná brána a široká cesta jest, kteráž vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteříž vcházejí skrze ni. Nebo těsná jest brána

³⁶ Bible Kralická. Česká biblická společnost, 1991. Mat. 4:9.

³⁷ Srov. REMEŠ, P. *Svědkové Jehovovi*. Praha: Oliva, 1995. s. 7. ISBN 80-85942-03-8.

Srov. *Svědkové Jehovovi – hlasatelé božského království*. New York: b. n., 2005. s. 52.

Srov. *Zion's Watch Tower*. November. 1879. s. 1. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.ctrussell.us>>

Bible Kralická. Česká biblická společnost, 1991. Zj. 13.

³⁸ Beletrie, jejíž obsah je v rozporu Bibli, dále evoluční teorie, oborová astrologie apod.

*a úzká cesta, kteráž vede k životu, a málo jest nalézajících ji.*³⁹ Vzniká zde jistý paradox. Svědkové věří, že malá cesta je právě Společnost svědků Jehovových. Víme ale ze zkušenosti, že Společnost se svým rozrůstáním právě velkou stezkou postupně stává. Pakliže zříme, že proklamovaná malá stezka organizace ustupuje do pozadí, musí se měnit i „světlo“ Společnosti, aby svůj vliv obstála. Toto se prozatím v organizaci neřeší, ale řešit se v budoucnu bude muset.

Nemůžeme připustit, že Satan má nad světem větší moc než Ježíš Kristus, ba silnější vliv než moc Jména Nejvyššího. V tomto aspektu je učení Společnosti zcela nepraktické. Teologicky, Satan nemá větší vlády nad světem než Bůh, kterého katolický kněz oslavuje a svolává při rituálu.

Kdybychom se na věc dívali očima svědků, zjistili bychom následující: jestliže jsme katolíci, naše intuice je zamlžená a nedostává se k pravému Bohu. Jestliže vyslovujeme Jméno, pak fluidum Satana zaručeně působí, protože není možné aby Bůh podporoval pohanské náboženství. Jsme tudíž obklopeni mlhou, clonou, kterou je třeba teprve prorazit.

Opak je však pravdou. Co když se ta mlha nachází právě před tím, kdo druhé náboženské proudy odsuzuje? Jeli tu Bible, pak to ještě neznamená, že její verše a předpovědi odpovídají zrovna brooklynskému výkladu vedení organizace, které mění stále přicházející „světlo“ podle potřeby doby.

2.1.4. Spása – Svědci Jehovovi nedbají syntetického náhledu na světové dění. Přejímají hodnocení *Strážné věže* a neví, jak funguje pozadí celé Společnosti.⁴⁰ Odmítají papežství, jako zdroj Satanovy moci v katolické církvi, ale pokud by se pustili do rozboru svých vlastních řad, jistě by zjistili, že na samém vrcholu stojí jeden člověk, který všechno schvaluje. Nazíráním společenského vrstevní docházíme k jedné předsednické osobě. Společnost má zvoleného prezidenta. Sama však hlásá, že není součástí tohoto světa. Proč tedy nutně případek prezidenta, jako reprezentativní funkce institucionálních ustanovení?

³⁹ *Bible Kralická*. Česká biblická společnost, 1991. Mat 7: 13 - 14.

⁴⁰ Srov. FRANZ, R. *Krise svědomí*. Praha: Návrat domů, 1998. s. 87. ISBN 80-85495-80-5.

V tomto světě nelze lidstvo pokládat nikdy za dokonale rovné. K čemu by potom byl druhý příchod Krista, kdyby člověk sám sobě mohl být mesiášem? V lidské společnosti vždy musí být někdo, kdo je v čele stáda. Stejně tak, kdyby svědkové Jehovovi neměli vedoucí výbor s předsedajícím, společnost by se rozpadla. Chtě nechtě, svou strukturou má tedy celá Společnost charakter světský.

3) Otázka aplikační vazby teorie na praxi

Jak organizace hlásá, tak i řadoví svědkové neanalyzují individualitu, obecnost, dokonce ani syntézu okolního světa. Řadový svědek, jehož náboženská „cesta“ je jasně vymezená vozovkou organizace, sice v dálce spatřuje jiné „stezky“, ale nijak tyto „stezky“ empiricky nereflektuje. Určité náboženské společenství je v jejich očích pouhým nedělitelným, souborným celkem. Tedy mezi aspekty **teoretickými a praktickými**⁴¹ nerozlišují.

Například katolickou církev pojmají jako celek, aniž by pojali osobu svatého otce, osobu laického věřícího a nezávislost jednoho na druhém. Pro ně jsou oba případy uzavřené v absolutním kruhu. Laik má v katolické obci své postavení stejně jako svatý otec. Svatý otec je první mezi rovnými a nijak neovlivňuje proces myšlení věřícího.

Studium Společnosti zevnitř, bychom tedy rozdělili na dvě hlediska: Jednak teoretického a jednak praktického charakteru. Soudím, že psychika člověka se zde projevuje jako prostředník (entita), již zasazený do rámce obou pohledů. Myšlenkový proces je právě důsledek vyvolaný nějakou příčinou, vztahem: Jak věrouky a jedince – *teoretické hledisko*, tak člověka k člověku – *praktické hledisko*.

Složitost struktury Společnosti si toto rozdělení vyžaduje, neboť nelze ji hodnotit jednotvárným souhrnným způsobem. Obecné, syntetické hodnocení tedy

⁴¹ Srov. NOVOTNÝ, T., OPATRŇÝ, A., REMEŠ, P., VOJTÍŠEK, Z. *Zneužití náboženství*. Praha: Oliva, 1996. ISBN 80-85942-22-4.

není na místě. Avšak ani podvojným hodnocením nedojdeme k platným zásadám, které by Společnost přesně ve své rozmanitosti vystihovaly. Můžeme tím jen vrstvit a rozpoznávat, poukázat na dílčí jednání uvnitř Společnosti, v níž nenajdeme uzavřeného celku, protože každý člověk vstupující na její půdu, je svou podstatou jedinečný. A právě jedinečnost je tím, co vede „onoho“ člověka k „onomu“ způsobu pozorování reality, vyvozování, úsudkům a soudům. Řadová struktura Společnosti není jednotvárná, nýbrž sestává z rozmanitých lidí odlišných postavení, s mnohavrstevnými zkušenostmi, jako jsou nejen inženýři, doktoři, uklízečky, ale i cizinci pohybující se na našem území.

Po celém světě jsou, podobně jako jiné náboženské společnosti, jednoceni stejnou naukou a sociálním sdružováním pod záštitou jména *Náboženská Společnost svědkové Jehovovi*.

3.1. Aspekt teoretický

Ačkoliv nauková dispozice Společnosti má exegetické hranice, můžeme vyvodit, že členové se mohou pohybovat jen v prostoru, který je účelně periferně zastíněn. *Strážná věž* v žádném případě kritizovanou oblast reality neprozkoumává, ale své důvody podkládá výběrem poznatků z literatury jiné, obzvláště z *The Encyclopedia Britannica* nebo specificky citovaných komentářů od specificky vybraných učenců, kteří potvrzují pravdivost teorií Společnosti. Jak uznávány jsou tyto kapacity na světové scéně se již nepodotýká. Většinou se jedná o vědce ze Spojených států.

Na jednu stranu přijímáme nepružné omezení v bádání mezi biblickými knihami potvrzené vědeckými autoritami, avšak na stranu druhou jsme připraveni přijmout rámec výkladu nový, neboť „světlo“ přichází postupně, tudíž názory s dříve citovanými autoritami již nejsou platné. Nacházíme rozpor v aplikované metodě Společnosti. Tuto metodu nazvěme „nálepková“. Důvod je prostý. Máme například datum 1914, které Russell ohodnotil viditelným návratem Krista a nadcházejícím zlatým věkem. Pokud datum uplyne a žádné prorokované změny nenastanou, musí se okamžitě jednat. Datum sice zůstane, ale původní kontext se

kterým bylo toto datum spjato, je „překryto“, „přelepeno“ jiným tvrzením, s lepším uspokojujícím argumentem, nejlépe neurčitěho charakteru: Nastala Kristova neviditelná vláda a my nevíme, kdy přijde. Až přijde, pak bude Satan poražen. Ale jděte a hlásejte po vši zemi, protože znamení se naplňují a Království Boží je už velmi blízko.

Uvedme dále. Na strukturalizaci myšlení je v prostředí svědků kladen velký důraz. Teokratická škola je přímým studiem praktické logiky, rétoriky, správné artikulace i myšlenkové racionalizace. Škola byla zahájena v roce 1943⁴², aby zájemce, kteří nejsou členy Společnosti, tomuto vyučovala dodnes.

Z psychologického hlediska nacházíme mezi manicheismem organizace vůči světu, projevaným ve *Strážné věži* v kontrapozici k vyučování teokratické školy, paradoxní rozdíl. V teokratické škole se svědkové vyučují metodě, jak správně myslet a přemýšlet o možných světech, které mohou při dialogu nastat. Přičemž však časopis *Strážná Věž* nabízí neobjektivní hledisko, možný svět pouze jeden.

3.2. Aspekt praktický

Svědkové Jehovovi nejsou žádní zdrženliví konzervativci či „doslovní sektáři“, neboť stejně tak jako mnoho lidí v České republice, poslouchají široké množství skladeb různých interpretů, někteří z nich vlastní motorky a jezdí na srazy motorkářů. Mají své byty, své vlastní děti, práci i starosti. Mají potřebu se sdružovat a hledat něco, co je v tomto světě uspokojí a dá jim odpovědi. Tyto odpovědi nacházejí v Bibli.

Nauka přichází k členům až druhotně. První vazbou je rodina a pracovní záležitosti, a teprve poté nacházíme vztah k náboženskému zájmu, tedy časopisům *Strážná věž* a *Probudte se!*. Na světě nenajdeme dva identické svědky, kteří by se chovali naprosto totožně. Záleží na faktorech prostředí a kulturních souvislostech, které určují míru vlivu nauky na jedince. Bible je jejich prvotním průvodcem na cestě složitým životem zde na zemi. Osobní empirii vždy podkládají biblickými

⁴² *Využívej vzdělání v teokratické škole*. New York: b. n., 2001. s. 5.

citáty, neboť věří, že v nich je Pravda. Organizace může vydávat *Strážnou věž*, ale její obsah není oproti Bibli bezpodmínečně nutný pro soukromý život svědků.

Svědkové Jehovovi jsou si jasně vědomi nedostatků světa. Na základě tohoto předpokladu je založeno i hodnocení situace z jejich individuálních postojů. Společnost prožila a nadále prožívá svou dynamickou vnitřní sociální historii. V průběhu svého působení se dostávala do konfliktů s rozníčenými davy a při misijních činnostech docházelo ze strany okolního prostředí i k masivním útokům, které zřejmě organizace sama vyvolávala posíláním řadových svědků do nábožensky krizových oblastí.⁴³ To ovšem neospravedlňuje tyto útoky. Agresivní projevy byly samozřejmě zaznamenávány v časopisech a posléze mezi svědky prodiskutovávány a konfrontovány, nejlépe s apokalyptickými obrazy ze *Zjevení sv. Jana*.

Dnes musíme říci, že je situace opačná, než v minulosti. Svědkové Jehovovi **sami o sobě** zažívají zkušenost světového násilí, nesnášenlivosti mezi lidmi, napadání jich samotných na nárožích ulic i přesto, že s časopisy pouze stojí a mlčí. Tyto zkušenosti násilí oni skutečně mají, a tím více se uzavírají do kruhu sborového společenství, protože ví, že okolní svět je nestálý a postrádá dlouhodobý mír. Tím, že se intenzivně soustředí zejména okolo svých přátel svědků, jsou mimo jiné ušetřeni mnohých konfliktů agresivního chování zvenčí.

Odmyslíme-li si vše, co se kolem metody aspektu teoretické psychologie organizace děje, dovolím si na základě svých poznatků říci, že to malé království boží mezi prostými řadovými svědky skutečně je. Nezavrhujme člověka, který jen v ruce drží tištěný formát v podobě *Strážné věže*. Má určitou morální úroveň a je rovnocenný jako my.

Řadoví svědkové odsuzují s tím, co organizace říká, ale my bychom odsuzovali sami, ze zášti vůči nim, a ze sebe. Byli bychom pak hodni Kristova následování?

⁴³ SHNELL, J.W. *Třicet let otrokem strážné věže*. Ostrava: Křesťanské sbory, neudáno. s. 36. ISBN 80-85237-21-0.

4) Kontemplační a vyrovnávací fáze nauky Společnosti

Název této kapitoly není sice přesně vystihující danou problematiku, ale i tak je dostačující z hlediska smyslu akce a reakce v jednání. Důvodů, proč se lidé uchylují k četbě *Strážné věže*, *Probud'te se!*, ročenek a brožur, je mnoho. Mohu zde popsat pouze moji osobní zkušenost, jak se vyrovnat s přesvědčujícími argumenty, jako člověk hledající.

Jen vůle a touha po poznání společenství svědků přijme poznávajícího člověka nebát se a jít dál, za hranice formality Společnosti, tedy stojícího svědka s časopisy „Strážná věž“ a „Probud'te se!“ na nádraží. Překonat kořen podvědomého apriorního odsuzování svědků Jehovových, jež vychází z úst mnoha lidí, kteří je ani nepoznali. Pak dochází k mylným úsudkům a ztotožňování praktického aspektu s teoretickým v jeden celek.

Následující řádky jsou psány na základě přímého kontaktu se svědky Jehovovými a dobrovolného vstupu na půdu *Sálu království*.

Jedinec se obecně k náboženským skupinám přidává za předpokladu čtyř základních vazeb:

- 1) Díky averzi vůči velkému a stávajícímu proudu, který se v dané zemi řadí mezi tradiční (u nás např: Římskokatolická církev, církve protestantské).
- 2) Hledáním něčeho nového, co není ve společnosti obvyklým jevem.
- 3) Jedinec pojímá skutečnost, že by se mohl zařadit do jakéhokoliv společenství, ale přijímá to, co je mu nabídnuto jako „první“ s dostatečnými argumenty, proč toto „první“, co je mu nabídnuto, přijmout. Každý člověk není samozřejmě teologem či religionistou, aby mohl na základě rozsáhlé analýzy přeložené informace srovnávat s jinými postoji. Tyto „první“ argumenty nazírá jako postačující a uspokojující jeho potřebu.
- 4) Ze stanoviska poznat určité společenství a jeho náboženské hledisko.

Kontemplační moment - Na počátku stojí vztah, respektive napětí a intenzita vztahu člověka k okolí. Z tohoto vztahu pak plynou i dimenze prožívání přijatých informací, budoucího konání a promyšlení toho, co je předkládáno v publikacích či při rozhovorech ve společenství. Počátkem jsou vždy nějaké dílčí konflikty v životě, ústící ve složitou zápletku, která má samozřejmě dopad na samotnou psychiku člověka.

V našem případě je vztah definován problémem rozhodování se mezi pokračováním studia na vysoké škole v Plzni, znechucením studia strojního oboru, „útekem“ ze školy, a stále větším zájmem o duchovní sféry. Stojí tedy proti sobě dva světy: Svět materiálního strojního inženýrství a svět Bible. K tomu přispívají i faktory v podobě starostí a různých tužeb, které dosud nejsou naplněny. Komplex znechucenosti se musí kompenzovat něčím, co dokáže člověka vnitřně uspokojit a jaksi odhmotnit ze světa kovů a matematických pouček, které nedokáže vysvětlit ani sám vyučující. Zato Bible zná naději, která člověka přinutí se zamyslet nad svým životem a nabízí mu odpovědi na jeho otázky.

Ještě v této fázi je třeba si udržet odstup od jakékoliv předpojatosti náboženských proudů, neboť její psychologický ráz může způsobit přecitlivělou vazbu na společenství, a samozřejmě časem stupňující se odpor například vůči katolické církvi, neboť její středověké nedostatky jsou u svědků Jehovových ožehavým tématem v podobě nevěstky na sedmihlavé sani. Pakliže takto svědci Jehovovi uvažují, je velmi výhodné, zato polemicky riskantní, uvést poučení Krista Ježíše: Cožpak může démon vyhánět démona?⁴⁴. Jedná se o aspekt vymítání, které je v katolické církvi bezpodmínečně zastoupeno. Exorcista vyhání démona ve Jménu Boha, s pověřením Ježíše Krista a udělením biskupa. V tomto případě je teorie organizace v mezích, odkud má jediné východisko. Vést opět cyklický protest proti trojici, která je pohanská, a že ve skutečnosti démon neodejde, protože uzdravený člověk se může přidat k církvi, která je pod vlivem Satana. Ďáblova lest. V tu chvíli můžeme namítat, jak to všechno může jako

⁴⁴ *Bible Kralická*. Česká biblická společnost, 1991. Luk. 11:14 - 20.

svědek Jehovův vědět, s předpokladem, že snad ani nebyl přítomen eucharistické mši, slavení Velikonoc, Vánoc, natož pak nějakému obřadu v mezidobí či svátosti exorcismu. Uchyluje se ke spekulaci na místě, nebo k vyhledávání jistých „univerzálních“ biblických veršů, kterými odpovídá na každou nezodpověditelnou otázku. Setkávání s argumenty podloženými biblickými citáty je rozhodujícím okamžikem, jakou cestou se vydáme. Jestli budeme stát na nádraží s časopisy *Strážná věž* a nebo necháme naukovou záležitost Společnosti volně rozplynout. Zde je vnímání posunuto do úplně jiného zorného pole, než jak to bylo v prvním momentu. Přijímáme informace i názory již známých svědků na svět tam venku, kdo mu vládne, co s ním dělat, a jak můžeme vnímat předzvěstná znamení před příchodem Dne, který už je velmi blízko. Člověk, ačkoliv není členem společenství, není pouhou doplňkovou figurkou v celém dění, nýbrž naopak, je jeho nedílnou součástí po dobu celého setkávání. Tímto nastává druhý moment.

Vyrovňovací moment - S tímto se prolíná právě druhá strana poznávání, a to poznávání postojů jiných náboženských společenství. Nejprve je třeba přistoupit k církevní tradici, která silně napomůže při srovnávání nauky společenství svědků Jehovových. Pokud bychom se pustili do srovnávání s jinými náboženskými proudy s kořeny ve stejné době, nastal by analytický regres, jednak že tato náboženství mají z naukového hlediska vlivem reakce na vylití „ducha doby“ stejné psychologické tendence a předpoklady „nálepkových metod“. Tímto si zajišťujeme určitou racionalizaci kontemplačního momentu.

Nejvýhodnějším materiálem pro studium vedle *Strážné věže* jsou publikace od C. Tresmontanta.⁴⁵ Avšak v přístupu ke studiu jiné literatury, než té od svědků Jehovových, je třeba být maximálně aktivní, protože vliv nauky organizace již „klepe na dveře“. Pokud člověk cítí byť jen minimální odpor k literatuře od autorů, kteří jsou podle organizace „pod vlivem Satanovým“, je třeba mít stále na

⁴⁵ TRESMONTANT, C. *Dějiny vesmíru a smysl stvoření*. Praha : Academia, 2002. ISBN 80-200-0948-5.

TRESMONTANT, C. *Základy teologie*. Brno : Barrister & Principal, 2000. ISBN 80-85947-54-4.

zřeteli snahu o nepředpojatost za přítomnosti jakéhosi osobního vnitřního drába, který nás k četbě donutí. Čím více se během studia nauky organizace věnujeme i studiu knih významných teologických autorů, zjišťujeme, že nauka hnutí je vedle těchto autorů jen povrchovými tendencemi, jak vysvětlit proč věci takto na světě existují a vůbec z jakého důvodu, bez většího rozboru, obhajoby a hloubky řešení.

Protrhneme-li se informačním chaosem jeskyně tak, že cítíme rovnocennost nauky organizace i „světských“ teologických spisů, můžeme si být jisti, že brána k syntéze, k náhledu na skutečnost, je nadosah.

5) Závěrečné shrnutí

Podklady všech veřejných indicií, symboliky, terminologického vyjadřování a jednání C. T. Russella, ukazují na jeho přímou zednářskou cestu. Chybí však potvrzení lože yorského ritu, že byl přijatý člen zednářského bratrstva.

Náboženská Společnost svědků Jehovových je velmi problematickým i zajímavým fenoménem dnešního světa jako spekulativní a proměnný náboženský projev. Kam bychom tedy měli na základě teoretického a praktického aspektu tuto obec zařadit? Její Členové se pravidelně schází, vzájemně studují biblické knihy a posléze se zase rozchází v míru a pokoji do svých domovů. Měli bychom ji klasifikovat jako tradiční sektu s přísnými závazky?

O nauce rozhoduje určitý počet vybraných jedinců, kteří promlouvají za celou Společnost,⁴⁶ tudíž nauka a formální vedení organizace jsou spolu neodmyslitelně spjaty, ale řadového svědka ovlivňují jen do míry jeho osobní loajálnosti, kterou nelze zobecňovat. Obyčejný řadový svědek nemá žádný vliv na tvorbu těchto nauk. Také nelze nahlížet způsoby jednání vedení ve *Strážné věži* tak, jakoby byly osobním projevem člena Společnosti. Odhlédneme-li od uzavřené hierarchie organizace a ortodoxních výtek vůči katolické církvi, řadoví členové mají vrytou pevnou víru a s tím i spojený život s Biblií. Bible je jejich vzorem, Kristus jejich

⁴⁶ Srov. FRANZ, R. *Krize svědomí*. Praha: Návrat domů, 1998. s. 88. ISBN 80-85495-80-5.

vůdcem a Bůh cílem, ke kterému se snaží ve svém životě směřovat a uplatňovat tak Desatero přikázání v praxi.

Se vším tímto se nese i otázka, zda je nutné ještě spojovat organizaci svědků Jehovových s původními Badateli Bible a považovat tak C. T. Russella za jejich zakladatele. Russell již s Rutherfordovým jednáním, který po jeho smrti uplatňoval svoji osobitou funkci celých 25 let, nemá nic společného. Russellova nauka byla již dávno účelně potlačena. Zůstala jen formální stránka věci, z hlediska jediného data – 1914. Nebylo také zrušení symbolu kříže v koruně v roce 1936 připravovaným „mlčenlivým“ výročním protestem proti Russellovi, který zemřel v roce 1916?⁴⁷ Symboly byly zavrhnuty, *Studies in the Scriptures* se již dávno nestudují a kříž byl zavržen jako pohanská modla. Vše, co vidíme dnes je praktický zvrát Judge Franklina Rutherforda.

Tedy, ze znaků sekty bychom mohli navrhnout přijetí bodů: 1, 2, 3, 9. Podle aspektu teoretického a praktického doporučuji však k těmto bodům přistupovat s nadhledem a velice opatrně. Ostatní body ponechávám stranou, z důvodu jejich nenaplnění na základě zkušenosti. Přikláněl bych se k myšlence autorů příručky *Zneužití náboženství*, kde se při hodnocení náboženství varují pojmu „sekta“ a navrhují pružnější pojem „zneužití“. I toto je pouze navržený alternativní přístup, protože hodnotící hodnotí z hlediska jeho osobní věroučné autority či náboženské autority kulturní. Já osobně se zdržuji vynesení jakéhokoliv stanoviska k zařazení Společnosti svědků Jehovových, protože zneužívat či napravovat cokoli, kdykoli a kdekoli může prakticky každý člověk a záleží jen na něm, s jakým účelem a psychologíí se představí vnějšímu světu skrze organizaci, ve které přebývá. Poněvadž i definice jsou, podobně jako svědkové Jehovovi, historicky proměnné.

⁴⁷ *Svědkové Jehovovi: Hlasatelé božího království*. New York: b. n., 1993. s. 155 – 156.

Křesťanská Věda

1) Počátky dějin nervové patologie

1.1. Vlivy prostředí na psychiku v životě Mary Baker Eddy

V roce 1921 se na farmě Bow, v zemi Merrimack, ve státě New Hampshire, Spojených státech amerických, Markovi a Abigale Bakerovým narodila Mary Bakerová, jako nejmladší ze šesti dětí. Svědectví o jejím životě je udáno hned třemi různými životopisy. První z nich, sepsaný Sybilou Wilburovou, vyzdvihuje svatozář a čistotu nejvyššího poznání v dokonalosti, která ještě na tomto světě nebyla dosažena. Dokonce ani anděl nemá takovou průzračnost jako paní Eddy.⁴⁸ Další dva životopisy, vydané za plného rozkvětu Křesťanské Vědy, od slečny Milminové a Franka A. Darkina, jsou však okamžitě staženy z prodeje. V nich se totiž uvádělo, že osobnost paní Eddy je od samého počátku dětských let zanesena hysterickými pochody, vypočítavostí a patologickým lhářstvím. Navíc, její nauku řadí do skupiny plagiátů.⁴⁹ Podívejme se tedy na skutečný život paní Eddy, známé zakladatelky uzdravujících metody pod názvem *Křesťanská Věda*.

Dětská léta udávají předpoklady jejího budoucího životního jednání. Tělesná nervozita, napětí, tvrdohlavost, sobecká vůle a přecitlivělost Mary Baker Eddy byla nakonec zátěží i pro její dříve nevšímavé rodiče, kteří byli nakonec donuceni ji nechat doma na základě jejího nepřičetného hysterického duševního stavu přerostlého v nesnášenlivost vůči sousedům a spolužákům ve škole.⁵⁰ Malá Mary byla hýčkována v prominentních podmínkách, které si její sestry nemohly dovolit. Pokud byla její nepřičetná vůle potlačována nevšímavostí druhých, dostávala

⁴⁸ Jedině životopis od S. Wilburové byl schválený obcí Křesťanské Vědy.

⁴⁹ Srov. ZWEIG, S. *Léčení duchem*. Praha: Odeon, 1988. s. 97 - 98.

⁵⁰ MARY BAKER EDDY LIBRARY. Ze zdrojů *Církev Krista, Vědce* se dozvíme pouze, že Mary Eddy vzhledem ke svému chatrnému zdraví trpěla občasnými chorobami, díky nimž nemohla chodit do školy. Zůstávala doma. *Život M. B. Eddy* [online] Dostupné na WWW: <<http://www.marybakereddylibrary.org>>

podvědomé i vědomé hysterické záchvaty. Přivolaný lékař stanovil jednoznačnou diagnózu: „*Hysterie smíšená se špatnými povahovými vlastnostmi.*“⁵¹

V prosinci roku 1843 se vdala za konstruktéra Georgie Washongtna Glovera, s nímž se odstěhovala do Karolíny. Zdá se, že jen v tomto manželském vztahu se dokázala na chvíli uvolnit od svého hysterického projevu. Glover však zemřel následující rok v červnu. Po pohřbu byla zoufalá a neměla ani na vlak. Poté, co se vrátila k rodině, hysterická síla propukla znovu. Nové pokusy o nezávislost na rodině jí znemožňoval léta zakořeněný nervový komplex, který vždy potlačoval delší pobyt na jednom místě. Nebyla schopna se starat o druhé, zato druzí jí museli být vždy po ruce. Její psychika byla nevyvážena a rozpolcena. Na jednu stranu se její nemoc projevila být cílenou hrou, na druhou však skutečnými zvnitřněnými symptomy hysteričnosti. Časem dokázala první aspekt dobře využívat, druhý se naučila vyrovnávat osobní vůlí.

Tuto evoluci své osobnosti s příhodným charismatickým nádechem⁵² uplatnila při vztahu s dalším manželem Danielem Pattersonem. V roce 1953 měli svatbu, avšak pro její sobeckost a praktickou lenivost od ní později odešel. Za probíhající civilní války v roce 1862 vyhledala na základě několika prosebných dopisů hypnotického léčitele Phinease Quimbyho z Portlandu, státu Maine.⁵³

1.2. Psychická podpora jménem Phineas Quimby

V beznadějně, chorobou sužované životní fázi, zachycujeme prvotní impuls pro vznik Křesťanské Vědy. Hned na začátku si položíme otázku, zda podnět byl cílený či skutečným pověřením z nebes. Phineas Quimby, tehdy známý jako „pódiový doktor“, který kabaretním způsobem dokázal léčit nemoci pomocí zhypnotizovaného média, pojednou zjistil, že v jeho komediálním pojetí léčby, bude skutečný základ síly ducha. Zrušil tedy smlouvu pro vystupování a začal se tímto jevem seriózně zabývat. Mary ho kontaktovala v naději, že snad pomůže její

⁵¹ Srov. ZWEIG, S. *Léčení duchem*. Praha: Odeon, 1988. s. 100.

⁵² Srov. LUŽNÝ, D. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 16. ISBN 80-210-1645-0.

⁵³ Srov. ZWEIG, S. *Léčení duchem*. Praha: Odeon, 1988. s. 102 - 106.

chorobu odstranit. Quimby po několikerém jejím naléhání setkání uskutečnil. Toto vzájemné setkání, kdy na ní zkouší svoji metodu hypnotické sugesce ve smyslu „žádná nemoc neexistuje“, je klíčovým momentem. Jako zázrakem je dokonale uzdravena.

Vzhledem k jejímu budoucímu jednání můžeme vyvodit dvě příčiny. Buďto skutečná víra v jistém vzrušení z očekávání, a nebo předem připravená lest. V případě pozoruhodného rozpolceného charakteru paní Eddy, vznětlivé a sužované zároveň, není jasné, kde končí rovina její panovačné hystericity, a kde začíná rovina mentálního rozpoložení podnícené silou její vůle, kterou se během svého neklidného života naučila ovládat. Snad bychom mohli zahrnout obě složky, jedna druhou ovlivňující.

Je jisté, že Quimby jí věnoval skutečně hodně času a zodpověděl všechny její otázky. Nakonec poskytl i vlastní dosavadní zkušenosti v sugestivním léčení. Před paní Eddy se otevírá dlouze hledaná brána ke vstupu na katedru učitele nového hnutí, které zapůsobilo později na miliony lidí. Quimbyho metoda ducha „Mind Cure“, kterou by mohla řešit své chorobné problémy se ukáže jako na výsostech dostačující.⁵⁴ Avšak její panovačná, zlá a sobecká předpojatost převládla nad blaženým pocitem krátkodobého uzdravení. Chodila dům od domu, žalostná, bez peněz. Quimbyho „Mind Cure“ v tomto zbědovaném stavu přepisovala tak dlouho, dokud z původních poznámek nevznikla osobitá a svérázná, můžeme říci i originální, idea o Boží uzdravující Mysli. Avšak představila veřejnosti plagiát s vyhrazenými autorskými právy.

2) Uzdravující a jedinečná Věda

2.1 Psychologie paní Eddy

Paní Eddy získává pro svou víru mladého žáka a zároveň prvního souputníka Richarda Kennedyho. Sepsala s ním smlouvu. Ona ho naučí Vědě a on za tuto službu bude muset zaplatit určitou částku a nadále podporovat její živobyті.

⁵⁴ Srov. ZWEIG, S. *Léčení duchem*. Praha: Odeon, 1988. s. 109.

Tohoto muže Vědě vyučí, ale sama zůstává v ústranní a opravuje své již rozšířené spisky. Pomocí Vědy však k uzdravujícím jevům skutečně mezi řadami Kennedyho pacientů docházelo, ale sama sebe se nedokázala na rozdíl lidí, kterým skrze svého doktora pomohla, uzdravit. Záměrně zakrývala svou indispozici před okolním prostředím v soukromí malého pokoje. Zde se svíjela v křečích a neustálých záchvatech. Pokud se na veřejnost dostala, jen pomocí vůle se dokázala navrátit do původního chladného a egoistického stavu.⁵⁵

Přestože již nemůžeme osobu paní Eddy pozorovat přímo, docházíme k přesvědčení, že rozšířená metoda „Mind Cure“ mohla být v případě osoby paní Eddy prakticky zvnitřněna. Avšak působila jen do té míry, dokud se dokázala s ní instinktivně sjednotit a potlačit tak rozpolcenost své psychiky ve sjednocení obou hemisfér v jeden tvůrčí celek. Její přednášky provázely stupňované momenty vlitého fanatického vytržení i navzdory tomu, že byla zcela duševně i fyzicky v nevyrovnaném stavu.⁵⁶

Ráda se podřizovala okamžitým touhám po financích. Svoji praxi nechtěla přenechat jedinému člověku, ale držet ji stále u sebe jako prostředek k získání kontinentální moci. svou nauku představuje pod prvním názvem *Morální věda*. Rozejde se s Kennedym, jehož obviní z magnetismu a animálního mesmerismu, jakožto magnetismu černé magie, pomocí níž působí na lidi. Eddy se totiž obádá, že v léčení později vystoupí jako její konkurent. Aby se odlišila od jeho praxe, která byla v podstatě praxí její, pozměnila některé sugestivní metodické postupy. V touze po dolarech, tak znemožnila část původní ověřené metody, kterou sama prosazovala.⁵⁷

Úsudky paní Eddy byly zcela kontrastní. Vědu, která přistupuje ke hmotě s vřelou pomíjivostí, hlásá Eddy z osobní zarputilostí a jistotou osobní víry. Zato však se dopouští kardinálního zločinu vůči upřímnosti této Vědy a k sobě samé, totiž, že za své služby žádá finance. Postupem času dosáhla milionu dolarů.

⁵⁵ Srov. LUŽNÝ, D. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 123. ISBN 80-210-1645-0.

⁵⁶ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Brno: Nakl. Tomáše Janečka, 1994. s. 89. ISBN 80-85880-03-2.

⁵⁷ Srov. ZWEIG, S. *Léčení duchem*. Praha: Odeon, 1988. s. 136.

2.2. Brána k nebesům?

Psychologie osobnosti každého spisovatele se ve své podstatě odráží v jeho díle. Počátky spisu paní Eddy *Věda a zdraví s klíčem k Písmu* se datují na rok 1867. V roce 1874 je rukopis zaslán do vydavatelství. První znění této knihy „geniální a absurdní zároveň“⁵⁸, které věnovala heidelberské filosofické fakultě, je přímým odrazem jejího psychického charakteru. Obsahovalo narážky na lékaře, logické nesmysly i dějinné nesrovnalosti, které však byly v dalších vydáních odbornými učiteli ihned z knihy odstraněny.

Považuji proto za výhodné prozkoumat klíčové linie spisu *Věda a zdraví s klíčem k písmu*, protože psaný psychologismus, hned po přímé zkušenosti s autorem, je tou nejučinnější promluvou k druhému člověku.

Eddy apeluje na to, že Duch je schopen uzdravovat tělo. Zároveň si klade předsevzetí, že je třeba svět, tělo a zlo, jakožto omyl, přemáhat pomocí její Vědy. Říká, že je třeba pochopit toto učení, ale že tato Pravda nemusí být v očích jiných ihned odhalena a záleží na průběhu věků, aby bylo přijato.⁵⁹ Kristus je jediným lékařem, který uzdravoval bez hmotných léků. *Morální Věda* se mění na příhodnější název *Křesťanská Věda* a v roce 1879 opatřuje zakládací listinu pro *Církev Krista, Vědce*.

Eddy nastoluje chápání Písma Svatého v úrovni psychologické, podložené Kristovými činy uzdravování. Hlásí se jako průkopník, povoláný Bohem, který třímá ve svých rukou klíče odhalené Pravdy. Její nové náboženství, Kristova *Křesťanská Věda* je to jediné možné.⁶⁰

Mary Eddy v této knize vytyčuje dva stěžejní axiomy, které jediné a jednoznačně zaplňují zorné pole její Vědy. Těmi jsou *omyl* a *Pravda*.

Pravda – Bůh, Duch, Duše, Mysl, Pravda, Láska jsou jedním a týmž, a Bůh sám je vše-ve-všem. Je objímající i ego člověka, které je sjednoceno s Bohem.

⁵⁸ ZWEIG, S. *Léčení duchem*. Praha: Odeon, 1988. s. 140.

⁵⁹ EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971. s. XI - VII.

⁶⁰ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Brno: Nakl. Tomáše Janečka, 1994. s. 117. ISBN 80-85880-03-2.

Bůh, Pravda, je něco existujícího a dobrého. Duchovní smysl je důležitý pro poznání Boha.

Omyl – Pro definování omylu používá Eddy doslovného pojmu - hmota.⁶¹ Je to něco, co stojí proti Duchu a je jeho opakem. Je neskutečná a špatná. Hmotnými smysly není možné nic podnikat k tomu, abychom mohli mít nějakou vazbu k Bohu.

2.3. Věda, jako Kristův obor

2.3.1. Věda v motlitbě – Její kritika zbožného pokrytectví je jistě oprávněná, zato degradující druhého člověka. Odsuzuje prázdnotu odříkávání vyznání a motliteb, které potlačují správný duchovní vývin. Hlasitá motlitba sice povznáší myšlenky, ale Eddy upozorňuje, že hlasitost motlitby je vždy bez dosahování duchovního předpokladu. Pokrytci zastřešují své hříchy a domnívají se, že s vykřičeními motlitbami mají právo být očištěni. Je to veřejná okázalost, která podněcuje člověka, aby vyslovoval jen prázdná slova. Slova, podle Eddy, byť svou časovou předností předstihnou pocity nemohou. Proto má být motlitba tichá, v klidném prostředí, uzavřena do chrámu osobní mysli. V tu chvíli má být veškerý materialismus zcela umlčen.⁶²

Musíme uznat, že při veřejných motlitbách může skutečně být vůle jedince potlačena vlivem mnoha faktorů v prostředí, a že motlitba v soukromí má větší rozměry a blahodárnější vliv na psychiku člověka. To ovšem na věci samotné nic nemění, protože věřící při bohoslužbách jen tak svoji upřímnou víru neztratí, pokud je silně věřícím i v soukromém životě. Jestliže jsou nepříznivé faktory omezeny, osobní prožitek může být skutečně velký. Navíc, všeobecně pochybovat o duchovnosti a neznalosti lidí o božských principech v absolutním měřítku je nemístné, protože sama není mentálně spojena s tím, kterého kritizuje.

⁶¹ EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971. s. VIII.

⁶² Tamtéž. s. 4 - 7, s. 15.

Paní Eddy si při vyjadřování svého postoje vůči veřejnosti neklade žádnou zdrženlivost, která se místy blíží ostrému napomínání. Práví, že je nutno vidět skutečnost takovou jaká je. Správná motlitba je vykonávání Kristovy pobídky, aby ho lidé následovali. Pokud někdo není ochoten opustit doslovně vše pro Krista, nač tedy vykonává hlasité a zdlouhavé motlitby. V tomto případě modlitebník není Ježíše hoden. Je třeba odevzdat ego Bohu, aby do člověka mohla plně vstoupit Pravda a Láska. Eddy podporuje motlitbu, která nemusí být ústní. Zato svrhuje víru, která je slepá, tedy vykřičená. „Otče náš“ je podle ní nejvyšší motlitbou, a odlišuje se od vykřičených motliteb, slepé víry.

Motlitba samotná je sice komunikující prostředek mezi Bohem a člověkem, ale v podstatě pasivně, s dojmem zákona odpuštění, skrze ni nemůžeme poznat Pravdu. Jedině motlitba spojená se skutky v životě, aktivitou, nás k této Pravdě dovede.⁶³ Eddy se staví proti citům, vzrušení či slepé víře a apeluje na dosažení svatosti v poznání Života, aby se člověk stal jakýmsi pochodujícím probuzeným. Co však je tím porozuměním Života? Být ovládnán Boží Láskou a být věrný Boží Lásce.

Slepá víra skýtá v sobě tělesného Boha. Přirovnává ho k léku, který nemá v sobě uzdravující látku obsaženu, protože vyšší inteligence je stažena na pouhou tělesnost, a není tudíž možné k uzdravení dojít, protože hmota je opakem Ducha. Tímto paní Eddy opovrhne motlitbami za uzdravení nemocných, protože v tom vidí jen pouhou, zákonnou žádost k Bohu, slepou víru.

Pokud tedy svět musí nejprve dostat úrovně takové, aby mohl plně porozumět motlitbě a dosáhnout Boha, musí se stát takovým, aby toužil po svatosti. Kdo nedosáhl svatosti, má tělesnou, slepou víru. Zdůrazněme, že autorka svou kritiku nesměruje přímo na konkrétní objekt či subjekt, avšak vnímáme zde přesto narážku na církevní rituály a bohoslužby, kde se právě motlitby za druhé lidi konají. Jestliže tedy prosba o milost u Boha za druhé lidi nemůže dostat svého výsledku, protože je to slepá víra, popírá svatost kněžského úřadu. Eddy se dále

⁶³ EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971. s. 11.

nerozepisuje, proč zrovna ti, jejichž atributem právě touha po svatosti je, by v tomto případě měli slepou víru s odkazem na hmotu, tělesného Boha. Bojí se snad, že by došlo k odhalení nedostatků jejího postoje? Vždyť i z církevních řad vyšlo mnoho pověřených, kteří uzdravovali ve jménu Krista.

2.3.2.Věda a lékařství – *Křesťanská Věda* prosazuje tvrzení, že minulost se stává minulostí a není možné navracet se tam, odkud jsme se odebrali na cestu životem.⁶⁴ Je třeba stále rozvíjet a očišťovat špatné návyky, které ovlivňují přízemní pohled jedince na hmotu v podobě vůdčího archetypu, jak ve vědeckém hledisku (fyzika, chemie, biologie apod.), tak v hledisku náboženském. Od tohoto hmotařského, špatného náhledu se v jedinci rozvíjí subjektivní myšlenka, že hmota, z níž se vyrábí léky, je schopna uzdravovat, zbavovat nemoci a utrpení. Paní Eddy s nechtí kritizuje tehdejší lékařskou praxi, jako metodologický redukcionismus, který za předmět svého zkoumání považuje určitou část lidského těla. V její době doktoři hodnotili orgány, aby zjistili harmonii hmoty mezi hmotou, místo aby se obraceli k Mysli a její Pravdě.⁶⁵

Pro obhajobu svých stanovisek o tom, co je dobré, Boží, aplikuje biblické přístupy. Podle evangelia si všímá příkladu znečištěného chrámu Božího, kdy Ježíš z jeho prostor vyhání hamižné směnárníky. Tak i dnes je třeba vyhnat jak ze světové scény, tak i z těla zlé hmotné zájmy a připravit zde oltář pro Nejvyššího.

Dalším hlavním důvodem proč pohrdat hmotou je otázka, co bylo první. Mysl či hmota, z níž vzešel hmotný lék? Hmota je podle paní Eddy semenem špatnosti. a tudíž hmotný lék je schopen uzdravit jen na nějakou dobu, a to bez totálních uzdravovacích účinků. Eddy nachází ve vědě Ducha, Mysli zdraví na věčnost. Pozemské léky tedy stojí proti přirozenosti Božího uzdravování. Chtít uzdravit člověka magnetismem či léky není metafyzika, ale pouhá živočišnost.⁶⁶

Tento náhled rozpracovala i empirickým zkoumáním nemocných lidí a došla k jednoznačnému závěru, že duchovní Mysl člověka, nikoliv lidská mysl (smysly),

⁶⁴ EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971. s. 74.

⁶⁵ Tamtéž. s. 159.

⁶⁶ Srov. VOJTÍŠEK Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004. s. 253. ISBN 80-7178-798-1.

zcela ovládá tělo.⁶⁷ Zhodnotíme-li její stanovisko ohledně vlády mysli nad tělem, pozorující sami sebe, zjišťujeme, že jakékoliv myšlenkové procesy mají svůj původ v mysli. Pokud například se bojíme o své zdraví tak, že této myšlence časem propadneme, je patrné že se myšlenka stane vlastní vyvolanou vírou s následkem, že skutečně tato nemoc v člověku propukne. Tělo samo o sobě nemyslí a tudíž nemůže ani vědět, že nějaká nemoc existuje. Pokud je člověk nemocný, pohybuje se na úrovni vědomí, že jeho mysl něco zanedbala a tělo nebylo s touto myslí vyrovnáno. Naše myšlenky jsou silnější a dokáží s tělem hýbat. Hypochondrie a přecitlivělost k bolesti je toho příkladem. V tomto ohledu má paní Eddy znalosti na patřičných místech podložené. Klade důraz na Ježíšův proslov: „*Jdi víra tvá tě uzdravila. A hned prohlédl a šel cestou za Ježíšem.*“⁶⁸ Pokud si člověk myslí, že něco je konáno k jeho uzdravení, je uzdraven. Na rozdíl od Mesmera a Quimbyho nepovažuje Eddy nemoc za skutečný fakt.

Bůh je podle paní Eddy definován jako ten, který ve své neomezené, všemocné Lásce přináší člověku skutečnou ozdravnou potěchu. Takovýto cit, život i přístup, hmota absolutně nemá, a ani nemůže mít. Bolest se vyskytuje pouze na úrovni smrtelné mysli, jakožto smyslů těla. Paní Eddy udává, že na pokraji své smrti rozpoznala falešnost hmoty od Pravdy božského Principu.⁶⁹ Ponejprve byl Božským principem vtělený Kristus v podobě pana Quimbyho.⁷⁰ Po čase však se tento muž se svým uměním hypnózy stal odstranitelným.

Paní Eddy došla k určitým pravdivým mentálním předpokladům, hlásaných žákům *Křesťanské Vědy*. Záhy však dokázala vlivem své tvrdohlavosti uvnitř své osoby klást nároky na materiální potřeby. Navenek důstojná a přísná osoba, uvnitř zhrzená životem s touhou po vlastním království na zemi.

⁶⁷ EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971. s. 111.

⁶⁸ *Bible Kralická*. Česká biblická společnost, 1991. Mark. 10:52.

⁶⁹ EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971. s. 107 - 108.

⁷⁰ Srov. BLEY, S. *Malý slovník sekt*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. s. 48. ISBN 80-7192-246-3.

Fantastické hranice paní Eddy byly neomezené, tak jako u každého hnutí, které chce ve dnech budoucích zakrývat nedostatky dnů minulých.⁷¹ Eddy říká, že až lidstvo pochopí a dozraje vědomí nesmrtnosti, pak nebude umírání. Tímto ale pohanila Vědu, jejíž nepopiratelný fakt uzdravování Ducha přes polovinu svého života pečlivě hlásala v Lynn i Bostonu. Ve svých stařeckých letech zdánlivě přenechala pole působnosti své církvi a zůstala v ústraní. Ve skutečnosti šlo o zamezení styku s veřejností, která by odhalila její lidské nedostatky: vypadávání zubů, hole pro podpírání při chůzi, brýle na čtení. Na smrtelném lůžku se tato Bohem povoláná nedokázala s Kristem uzdravit a zemřela tak 3. prosince 1910, ve věku 89 let, jako každý prostý člověk. Uzdravení nebylo nadosah.

2.3.3. Výklad Písma – V díle *Věda a zdraví s klíčem k Písmu* paní Eddy rozebírá první Knihu Mojžíšovu, jako příklad toho, že se její, Kristova, *Křesťanská Věda*, odráží se i v momentu stvoření. Tvrdí, že jedině její výklad osvětluje toto, židovským rabinismem zatemněle nepochopené místo Bible. K hodnocení biblických metafor používá psychologický výklad.

V případě knihy *Genesis* se verše pojmají jako přímý důkaz o všeprostupnosti Boha, Boží Mysli a jejích idejí, které mají svůj odraz ve stvoření, a stvoření má účast na těchto idejích. Vesmír je zrcadlem Boha a tvůrčím procesem Mysli, jejímž ideovým dovršením je člověk jako syni a dcery Boží. Hmota není odrazem Ducha, je temná a nemá žádného důsledku v harmonii duchovní Boží jednoty, která se nazývá nebem a věčností.⁷²

Exegetický zlom nastává v *Genesis* 2:19. Tehdy nepravda jakoby podruhé opakuje stvoření v mysli prvního člověka. Toto Eddy klasifikuje jako hmotné a vybájené. I snící Adam, na kterého Bůh přivedl tvrdý spánek, je podle paní Eddy synonymem pro omyl. Omyl, který přivedl Adama do spánku a vnuknul mu sen, je první známou zmagnetizování a hypnózy. Adam pak prý tomuto snu, kdy Bůh vyjímá žebro a staví z něho ženu, přikládá smysl a pojmá ho jako čin Boží.

⁷¹ Srov. ZWEIG, S. *Léčení duchem*. Praha: Odeon, 1988. s. 148.

⁷² Srov. VOJTÍŠEK Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004. s. 254. ISBN 80-7178-798-1.

Později Adam výtvořil svého vlastního snu nahlíží jakoby skutečně, dává jim jména a tak vzniká omylný základ, který se nazývá *člověčenstvím*.⁷³

Sen a smysl jsou jedno, tudíž hmotné. Ale kde najít duchovní zdroj tohoto neřádu? Podrobnějším vysvětlováním se ovšem už paní Eddy nezaobírá. Musíme si zde položit otázku. Pravda je všeobjímající a vše co Bůh stvořil je dobré, tudíž ani klam nemůže existovat v Pravdě, která se ve stvoření, společně co do jednoty odráží.⁷⁴ Ale jak se zlo v podobě hada mohlo dostat do absolutně dobrého stvoření? Tvrdí, že lež, zlo je něco neskutečného, přičemž tato lež, zlo na Adama působí svou klamnou příčinností. Z toho vyplývá, že lež je skutečná a narušuje harmonický řád.

V linii komentářů knihy *Genesis* od paní Eddy je první kapitola komentována celá. Z druhé kapitoly chybí však 2:3, 2:8, 2:10-14. Zde se zřejmě záměrně zdržuje komentování zahrady Eden, kterou nahlíží jako rozkoš, základ hmoty. Vytrhuje zde totiž kontext, kdy Bůh „zasadil“, tedy stvořil zahradu v Edenu. Pokud je podle Eddy všechno to, co udělá Bůh dobré, není možné, aby to, co komentuje sama jako rozkoš, zastupující smrtelné hmotné tělo, bylo božské. Nezapadlo by to pak do jejího konceptu výkladu knihy. Dalším chybějícím klíčovým veršem je 2:18, kdy Bůh si říká, že není dobré aby byl člověk sám a rozhodne se utvořit mu ženu z jeho žebra. Tento verš zřejmě nedopovídal jejímu náhledu na omyl. Dění v tomto verši přisoudila statut hypnózy a magnetismu, kterýžto, soudím, je její averzí vůči Mesmerovu animalismu.

Eddy ve výkladu nerespektuje přínos židovské i křesťanské tradice. Říká, že jí samotné jsou knihy *Genesis* a *Zjevení* naprosto jasné. Prozkoumáním zjistíme, že se uchyluje k absolutizaci svého náhledu, popírá ostatní exegetické úrovně, kupříkladu symbolickou, gematrickou, a staví je za hranici nemožnosti *Genesis* či *Zjevení* vysvětlit jinak, než její psychologickou metodou.

⁷³ EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971. s. 528.

⁷⁴ Srov. BLEY, S. *Malý slovník sekt*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. s. 49. ISBN 80-7192-246-3.

3) Závěrečné shrnutí

Paní Mary Baker Eddy vychází z platné a ověřené zkušenosti, že mysl tělu přikazuje. Návrh, či spíše v pojetí paní Eddy, prosazování nového lékařského přístupu - metody mysli, je prostředkem, jak by problémy nemocí mohly být popisovány a řešeny. Na druhou stranu však, s velkou obtíží lze konstatovat, zda skutečně její subjektivní metoda učení, vystihuje propojení pozemského člověka s Bohem v podobě, jakou klade ve svém díle *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*.

Potkala se s lidmi, kteří si představovali Boha s tělesnými proporcemi. v podstatě podala svědectví o hříšnosti a slepé víře jen u několika jedinců či obce z jejího okolí, kteří nebyli schopni nahlédnout Boha v jeho pravé podstatě. Zavrhuje možnost, že i v církvi byli a jsou mnozí se schopností ve Jménu Božím uzdravovat.

Opoprhování židovstvím a svatostí Božího Jména je vskutku excentrickou záležitostí paní Eddy. V nemalé řadě také zjišťujeme, že pro potvrzování svých teorií nachází „důkazy“ i mimo *Křesťanskou Vědu*. Těm pak přisuzuje, prý na základě jasných poznatků věrohodných autorů, ráz konečné pravdivosti. V odmítání jedinečnosti Božího Jména byla ovlivněna badatelským výzkumem o textové teorii dvou různých židovských tradic, které posléze splynuly v jeden kodex, nazvaný knihy Mojžíšovy. Těmi jsou elohistická a jahvistická tradice.⁷⁵ Sama však říká, že analytická lidská mysl je plna omylů a nemá nic společného s Myslí božskou.

Ve sledování ostrého stanoviska vůči světu a lidem kolem ní, rozvíjí metodu podstatně „nedořešených argumentů“, pro jistotu podpořených výhradní duchovností studia ve škole *Křesťané Vědy*. Tímto vším si Paní Eddy nárokuje kardinální právo pro hodnocení skutečnosti a za svého vědeckého svědka jmenuje Krista. Jedině *Věda*, ve které není omylu, je schopna ovládat naše životy a uvést nás tak do veškeré Pravdy.

⁷⁵ EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971. s. 523.

Obranou člověka, který se bojí vnější kritiky, aby jeho učení nebylo zavrženo, je doplňování psaného textu o tvrzení, „že nikdo nepochopí, dokud sám nezažije, a že ještě lidstvo není připraveno na to, aby pravdivé učení bylo přijalo v té nejniternejší podstatě“. Můžeme vyvodit, že člověk, který se prosazuje jako božský nástroj, je vždy podnícen nějakým chtíčem napravovat společnost nebo je něčím zklamán a tudíž odhodlán se proti tomu určitým způsobem bránit.

Učení paní Eddy odráží její vnitřní povahu, rozpolcenost, nervové napětí, hystericitu, egocentričnost, zároveň však pozoruhodnou charismatickou jedinečnost. Kniha pojednává o jasných rozporech, nelogičnosti a nedeklarovaných tvrzeních například: o zlu, snu, nemožnosti hmoty, a to kde se to všechno vzalo. Celý její spis je známkou koloběhu jedné ideje, která se v knize *Věda a zdraví s klíčem k Písmu* v pravidelných intervalech a proměnách opakuje.

Podle pozorování myšlenkových pochodů paní Eddy v metafyzických záležitostech docházíme k předtuše, že se při bádání velmi snadno nechávala strhávat svými afektovanými pocity, které jistě měly určitý základ v její nezáviděníhodné životní strasti a výrazných hysterických příznacích s kořeny již v raném dětství.

Závěr

Srovnání obou náboženských proudů

Kříž v koruně: U obou stran nacházíme neodmyslitelné přijetí tohoto symbolu. Jak *Badatelé Bible*, tak *Církev Krista, Vědce* chápou symbol přinejmenším shodným způsobem. V prvním případě se jedná o očekávání příchodu Krista a nastolení jeho božské síly, vítězné vlády na zemi, kdy Král v záři vycházejícího slunce přicestuje z nebes a položí kámen zlatého věku. V druhém případě jde o krédo pomoci druhým ve Jménu Krista. Kříž v koruně je symbol, který M. B. Eddy hojně používala na svých publikacích tak, jako C. T. Russell. Pečeť navíc podpořila hesly: *Povyšovat mrtvé, vyhánět demony, očišťovat malomocné, uzdravovat nemocné.*⁷⁶

Očekávání Krista: V obsahu učení a pojetí Kristovy, Boží přítomnosti, nastává určitý rozdíl. C. T. Russell „stahuje“ Krista na zem a dovršuje tak sjednocení horního i dolního, nebe a země v podobě symbolu života. Přijímá židovství. Chápání Písma je doslovné. M. B. Eddy odmítá dolní svět jako smyslově omylný, hmotný a obrací se na Krista, plně božský Princip, v jeho mocné uzdravovací schopnosti od této hmoty. Vše postuluje na úroveň Boha a jeho všudypřítomné Mysli. Zavrhuje židovství. Chápání Písma je metaforické.

Náprava společnosti: Sledování dobových souvislostí C. T. Russellem je velmi široké. Jeho učení se snaží o vystižení nedostatků tehdejších církví, zvláště katolické. Náboženství, církve, nechce rušit, ale pokud možno opravovat svými poznatky z Bible. Má předpoklady být otevřeným vůči veřejnosti pomocí přednášek v exegezi Písma a doby. Naproti tomu M. B. Eddy sužuje úhel poznatků a učení na jediný možný „chronický“ způsob výkladu. Je zaujatá proti všemu, co není v souladu s *Křesťanskou Vědou*. Opovrhne ostatními lidmi z hlediska jejich individuality a zkušeností. Má předpoklady být totálním

⁷⁶ Držitelem práv této pečeti a ochranné známky je dnes *Církev Krista, Vědce*. Symbol má zobrazovat jednotu mezi pobočkami Církve, založenými paní Eddy.

příkladem charismatické osobnosti a egoistickým vůdčím typem. Prosazuje exkluzivitu svého náboženství.

Učení pravdy: *Náboženská Společnost svědků Jehovových* se od dob Rutherfordových vyjadřuje nesourodě. V rámci „pravdy navenek“ (Entsektung), tj. aby veřejnost přijímala informace tohoto společenství lépe, a v rámci „pravdy uvnitř“ společenství (Versektung), tj. aby si Společnost zajistila pevnou vazbu svých základů, příliš se neotevírala, a členové tak nebyli ve společenství rozpolcenými větvemi, které by měly za následek rozpad obce. Naproti tomu dnešní *Církev Krista, Vědce* upustila od tvrdého odsuzování veřejnosti M. B. Eddy, a navrátila se k „pozemskému životu“. I přesto, že nelogické úvahy ve výtiscích *Věda a zdraví s klíčem k Písmu* přetrvávají nadále, je tato kniha považována za hlavní pramen učení *Vědy*.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knihy

- 1) *Bible Kralická*. Česká biblická společnost, 1991.
- 2) BLEY, S. *Malý slovník sekt*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-246-3.
- 3) *Co Bible doopravdy říká?*. New York: b.n., 2005.
- 4) EDDY, B. M. *Věda a zdraví s klíčem k Písmu*. The Christian Science Board of Directors, 1971.
- 5) FRANZ, R. *Krize svědomí*. Praha: Návrat domů, 1998. ISBN 80-85495-80-5.
- 6) HARTMANN, F. *Symboly rosikrucianů*. Horus, 1992.
- 7) HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Brno: Nakl. Tomáše Janečka, 1994. ISBN 80-85880-03-2.
- 8) LUŽNÝ, D. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1645-0.
- 9) NAKONEČNÝ, M. *Novodobý český hermetismus*, Praha: Vodnář, 1995. ISBN 80-85255-85-5.
- 10) NOVOTNÝ, T., OPATRŇNÝ, A., REMEŠ, P., VOJTÍŠEK, Z. *Zneužití náboženství*, Praha: Oliva 1996. ISBN 80-85942-22-4.
- 11) *Písmo Svaté: Překlad nového světa*. New York: 1991.
- 12) REMEŠ, P. *Svědkové Jehovovi*. Praha: Oliva, 1995. ISBN 80-85942-03-8.
- 13) RUSSELL, C. T. *Studies in the Scriptures I*.
- 14) RUSSELL, C. T. *Studies in the Scriptures V*.
- 15) SHNELL, J. W. *Tricet let otrokem strážné věže*. Ostrava: Křesťanské sbory, neudáno. ISBN 80-85237-21-0.
- 16) SPRINGMEIER, F. *The Watchtower and The Masons*, Portland: b. n., 1990.
- 17) *Svědkové Jehovovi: Hlasatelé božího království*. New York: b. n., 1993.
- 18) VOJTÍŠEK Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1.
- 19) *Využívej vzdělání v teokratické škole*. New York: b.n., 2001.
- 20) ZWEIG, S. *Léčení duchem*. Praha: Odeon, 1988.

Časopisy

- 1) *Probud'te se!*. 22. července 2003.
- 2) *Watch Tower*. April 1912.
- 3) *Zion's Watch Tower*. November 1879.

Internetové zdroje

- 1) FREEMASONRY WATCH. Obrázková dokumentace zednářského společenství. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.freemasonrywatch.org/secrets.html>>
- 2) INFO SECTES. Témoins de Jehovah. Russel le fondateur des Témoins de Jéhovah était il franc maçon? [online] Dostupné na WWW: <<http://www.info-sectes.org/>>
- 3) JEHOVAS WITNESS TRUTH. The great pyramid. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.jehovahswitnesstruth.com/menu.html> >
- 4) LÓŽE SVOBODNÝCH ZEDNÁŘŮ NÁROD Č. 1 V OR: PRAHA. Otázky a odpovědi. „Proč nenávidíte církve?“ [online] Dostupné na WWW: <<http://www.lnarod.cz/>>
- 5) MARY BAKER EDDY LIBRARY. Ze zdrojů *Církve Krista, Vědce se dozvíme pouze, že Mary Eddy vzhledem ke svému chatrnému zdraví trpěla občasnými chorobami, díky nimž nemohla chodit do školy, zůstávala proto doma. Život M. B. Eddy* [online] Dostupné na WWW: <<http://www.marybakereddylibrary.org>>
- 6) PRISON PLANET FORUM. Topic: Kingdom Come 1914. [online] Dostupné na WWW: <<http://forum.prisonplanet.com>>
- 7) RUSSELL, C. T. *Studies in the Scriptures I.* [online] Dostupné na WWW: <<http://www.biblestandard.com>>
- 8) RUSSELL, C. T. *Studies in the Scriptures V.* [online] Dostupné na WWW: <<http://www.biblestandard.com>>
- 9) *Watch Tower*. April 1912.[online] Dostupné na WWW: <<http://www.ctrussell.us>>
- 10) *Zion's Watch Tower*. November. 1879. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.ctrussell.us>>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. Strážná věž a zvěstovatel Kristovy přítomnosti

Příloha II. Zednářské stupně

Příloha III. Studies in the Scriptures vol. I

Příloha IV. Pomník Charlese Taze Russella

PŘÍLOHY

Příloha I. – Strážná věž a zvěstovatel Kristovy přítomnosti

ROCK OF AGES
Other foundation can
no man lay
A RANSOM FOR ALL

**“Watchman, What of the Night?
The Morning Cometh, and a Night also!”—Isaiah**

VOL. LI SEMI-MONTHLY No. 7
APRIL 1, 1930

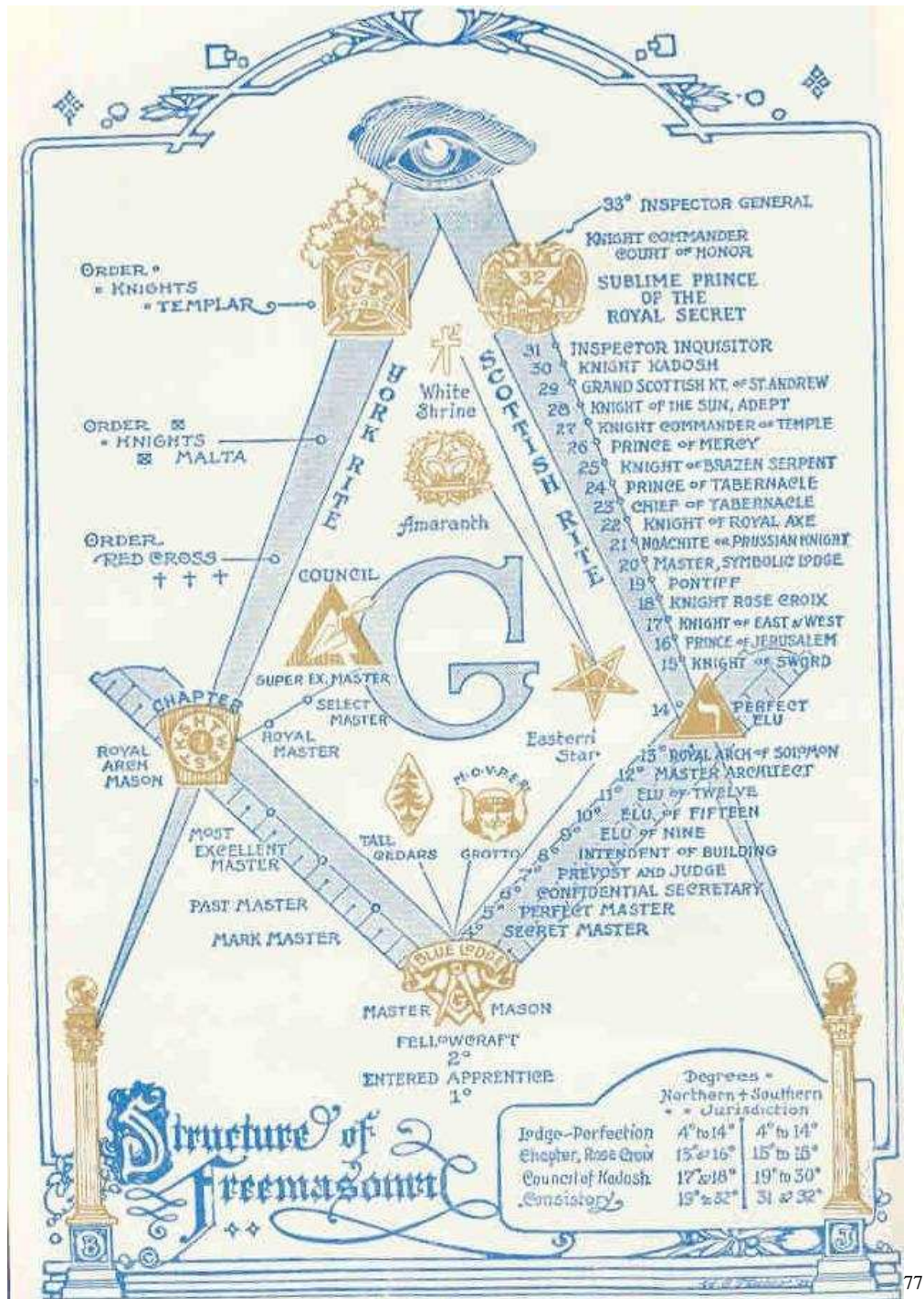
CONTENTS

THE SON OF MAN	99
Magnifying Jehovah's Name	100
The Man	102
Questions for Berean Study	104
WHAT IS MEANT BY THE GOSPEL?	105
WHY SO MANY RELIGIOUS DENOMINATIONS?	107
LETTERS	111
Increasing Appreciation	111
“Fighting Shoulder to Shoulder”	111
Jehovah Protects	111
SERVICE APPOINTMENTS	112
SERVICE CONVENTIONS	112
COAST-TO-COAST BROADCAST	98

“I will stand upon my watch and will set my foot upon the Tower, and will watch to see what He will say unto me, and what answer I shall make to them that oppose me.”—Habakkuk 2:1.

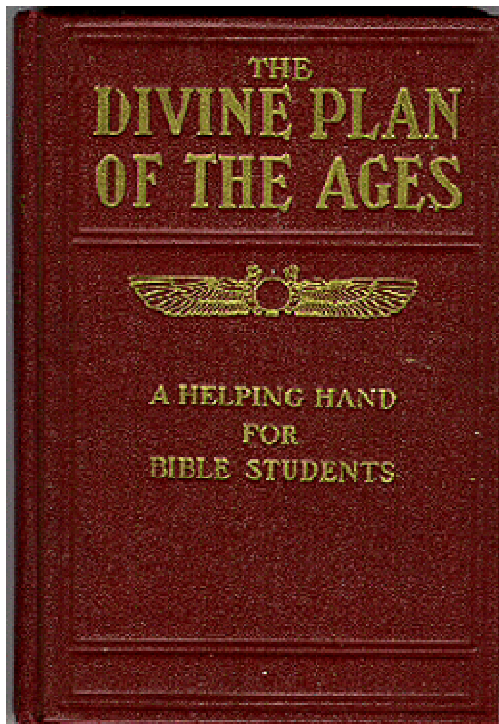
UPON THE EARTH DISTRESS OF NATIONS, WITH PERPLEXITY; THE SEA AND THE WAVES [THE RESTLESS, DISCONTENTED] ROARING; MEN'S HEARTS FALLING THEM FOR FEAR, AND FOR LOOKING AFTER THOSE THINGS WHICH ARE COMING ON THE EARTH; FOR THE POWERS OF HEAVEN SHALL BE SHAKEN. . . . WHEN THESE THINGS BEGIN TO COME TO PASS, THEN KNOW THAT THE KINGDOM OF GOD IS AT HAND. LOOK UP, AND LIFT UP YOUR HEADS; FOR YOUR REDEMPTION DRAWETH NIGH.—LUKE 21:25-31; MATTHEW 24:33; MARK 13:29.

Obr. 1

Obr. 2

⁷⁷ FREEMASONRY WATCH. Obrázková dokumentace zednářského společenství. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.freemasonrywatch.org/secrets.html>>

78

Obr. 3

⁷⁸ JEHOVAS WITNESS TRUTH. The Great Pyramid. [online] Dostupné na WWW: <<http://www.jehovahswitnesstruth.com/menu.html>>

Příloha IV. – Pomník Charlese Taze Russella

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

⁷⁹ PRISON PLANET FORUM. Topic: Kingdom Come 1914. [online] Dostupné na WWW: <<http://forum.prisonplanet.com>>

80

Obr. 8

⁸⁰ INFO SECTES. Témoins de Jehovah. Russel le fondateur des Témoins de Jehovah était il franc maçon? [online] Dostupné na WWW: < <http://www.info-sectes.org/> >

ABSTRAKT

PLOS, M. *Psychologické metody amerických misijních náboženství a jejich srovnání*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra psychologie. Vedoucí práce PhDr. Jan Polivka.

Klíčová slova: Náboženská Společnost svědkové Jehovovi , svědkové Jehovovi , svobodní zednáři , Charles Taze Russell , Judge Franklin Rutherford , Sionská Strážná věž , Studies in the Scriptures , Křesťanská Věda , Mary Baker Eddy , Věda a zdraví s klíčem k Písmu , léčení.

Práce je rozdělena na dvě náboženská hnutí s počátky v devatenáctém století. První hnutí je provázeno analytickým výzkumem zednářství Charlese Taze Russella (zakladatele Badatelů Bible) a symbolických znaků tištěných na publikacích vydávaných jeho společností. Dále sleduje psychologické metody soudobé Náboženské Společnosti svědků Jehovových.

Druhé hnutí se zaobírá Křesťanskou Vědou, založenou Mary Baker Eddy. Práce se v tomto pohledu snaží zachytit původní psychologii paní Eddy v rámci jejího života a věhlasného spisu *Věda a zdraví s klíčem k Písmu* s následnou analýzou klíčových linií náboženského přístupu Křesťanské Vědy.

Oba proudy jsou srovnávány v závěru práce.

ABSTRACT

Psychology Methods of American Missioning Religions and Their Comparison

Key words: Watch Tower Society , Jehova´s Witnesses , freemasons , Charles Taze Russell , Judge Franklin Rutherford , Zion´s Watch Tower , Studies in the Scriptures , Christian Science , Mary Baker Eddy , Science and Health with Key to the Scriptures, healing.

The work is divided to two religious movements appearing in 19th´s century. The first movement is connected with analytic research of freemasonry of Charles Taze Russell (the founder of Bible students) and emblematic symbols printed in publications distributed by his company. Another intention is to focus on psychological methods of nowadays Jehova´s Witnesses society.

The second movement deals with Christian Science founded by Mary Baker Eddy. The study is trying to take a picture of former psychology of Mrs. Eddy due to regard on her life and prestigious publication *Science and Health with the Key to the Scriptures* and followed up by analysis of the crucial features of Christian Science stance. Both movements are compared in the closure of the work.